NUMMER 45 DONDERDAG 8 NOVEMBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ij, die met ingang van 1929 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ntvangen de in dit jaar nog verschijnende Nrs. van het „Kolon. Weekblad" gratis.

ilveren Jubileum van de Afdeeling 's-Gravenhage.

Zeer velen hadden gehoor gegeven aan de uitnoo-iging van het bestuur van de afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" tot bijwoning van den gala-avond ter gelegenheid van het -jarig bestaan der afdeeling op 30 October 1928 het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen.

Onder de aanwezigen waren o.m. de Minister van oloniën en mevrouw Koningsberger, de Burgeeester van 's-Gravenhage en mevrouw Patijn, de d-Gouverneur-Generaal Fock en mevrouw Fock, rof. Treub, Generaal Swart en mevrouw Swart, le bekende Haagsche ingezetenen en op den voornd tredende figuren van industrieele ondermingen.

Een orkest-ensemble speelde bij den aanvang het Wilhelmus" en daarna o.m. de Ouverture uit Wilhelm Tell".

De voorzitter van de jubileerende afdeeling, de eer F. van Peski, verwelkomde de aanwezige autoiteiten en leden met hunne dames en andere genoodigden. Het deed hem genoegen zoovele leden egenwoordig te zien ter bijwoning van de viering an het 25-jarig bestaan en hij memoreerde in het ijzonder een van H. M. de Koningin-Moeder en Z.K.H. den Prins ontvangen schrijven, die tot hun spijt verhinderd waren dezen avond bij te wonen, och toch hunne gelukwenschen hadden aangeboden met het heuglijk feit, hetgeen ten zeerste op prijs gesteld wordt.

Spreker liet een terugblik gaan over de afgeloopen kwarteeuw, waarbij hij verschillende zijner oorgangers, die zich in het afgeloopen tijdvak bijzonder verdienstelijk hadden gemaakt, herdacht, a. wijlen den heer Bakhuizen van den Brink, mevrouw van Beresteyn-Tromp en den heer Zuyderhoff, thans algemeen voorzitter; hij dankte oorts alle bestuursleden, die thans hun kracht aan n bloei der Afdeeling besteden, in het bizonder en heer L. A. Bakhuis en den secretaris. Spreker egde den nadruk op het feit, dat de Afdeeling sterk ledental vooruitgaand is en thans ongeveer 1300 den telt, zijnde een vermeerdering van 500 leden de laatste jaren. Hoe verheugend ook, aldus Spr., ldaan zijn wij allerminst, gelet op de talrijken in n stad als Den Haag die lid onzer Vereeniging hoorden te zijn, maar het nochtans niet zijn. En arom, besloot Spr., vraag ik op dezen feestavond n geschenk van alle Haagsche leden, n.l. dat elk een nieuw lid aanbrenge!

Daarna trad de Algemeene Voorzitter, de heer R. Zuyderhoff, op het podium en zei: „Excellenties, mes en heeren. Dat de avond met een woord van n Voorzitter der jubileerende Haagsche afdeeg van Oost en West moest worden geopend, daar n men niet van buiten, dat sprak vanzelf en dit s trouwens aangekondigd. Maar dat er nu nog n tweede spreker optreedt, alvorens met de voorlling wordt aangevangen, is ongetwijfeld een nvaller voor U. Ik kan U echter dadelijk gestellen door U de verzekering te geven, dat ik geduld maar zeer kort op de proef zal stellen. die verzekering gegeven te hebben, acht ik de s groot, dat U het mij niet al te zeer ten kwade t duiden, dat ik als Algemeen Voorzitter van de eeniging Oost en West ter gelegenheid van het zilveren feest van haar Haagsche Afdeeling een kort woord richt tot den Voorzitter dier afdeeling. De afdeeling 's-Gravenhage, thans onder uwe leiding, is de eerst opgerichte en altijd de grootste geweest en heeft, doordat zij in dezelfde plaats als de Vereeniging zelve gevestigd is, meer dan de andere afdeelingen, in nauw contact met het Hoofdbestuur gestaan. En nu herdenkt onze oudste dochter haar 25-jarig bestaan. Wij leven in de eeuw van jubileeren. Vroeger is er misschien wel eens wat te weinig gejubileerd, tegenwoordig overdrijft men in dit opzicht misschien wel wat. Men kan hierover verschillend denken, doch ongetwijfeld heeft het zijn goede zijde, dat na een flink eind weegs te hebben afgelegd, een oogenblik halt gehouden en achter zich gezien wordt, om, verrijkt met de opgedane ervaring in vorig tijdvak, met frisschen moed den weg te vervolgen.

Daarom zal niemand ontkennen, dat ook de herdenking van hedenavond haar goed recht heeft en dit niet alleen om den tijdsduur, doch ook om het feit, dat onze Haagsche Afdeeling ter bereiking van het bekende doel en streven der Vereeniging, steeds onverdroten mede gearbeid heeft. Ik bepaal mij er toe uit naam van de geheele Vereeniging haar hiervoor een woord van hulde en dank te brengen. Aan dat woord heeft het Hoofdbestuur een stoffelijk bewijs van waardeering willen toevoegen, dat ik met mijn beste wenschen voor den verderen bloei der afdeeling 's-Gravenhage aan U, mijnheer van Peski, als haar verlegenwoordiger, het genoegen heb hierbij aan te bieden."

Hierop overhandigde hij den voorzitter der afdeeling als herinnering, een met zilver beslagen voorzittershamer met toepasselijke inscriptie. De heer Peski dankte, ook namens het bestuur, den algemeenen voorzitter voor zijne waardeerende woorden en het fraaie geschenk, hetwelk ten zeerste op prijs wordt gesteld.

Na deze officieele inleiding werd een goed verzorgd programma afgewerkt.

Mejuffrouw Annie Salm bracht op zeer verdienstelijke wijze de concert aria „Ah, Perfido!" van L. van Beethoven en „Een Morgen in den Tenger" van B. van den Sigtenhorst Meyer ten gehoore, beide met temperament gezongen; zij deed dit met gloed en overtuiging en haar frissche krachtige stem kwam in de groote zaal goed tot haar recht. Het publiek dankte met hartelijk applaus.

Vervolgens trad de heer Albert Vogel op met Multatuli's „De Toespraak van Max Havelaar tot de hoofden van Lebak" en de samenspraak tusschen „Hannibal en Scipio" van Grilparzer. Deze alombekende voordrachtkunstenaar boeide alle toehoorders met zijn mooie voordracht en toonde zich wederom in al zijn grootheid.

Mevrouw Ellen Vareno declameerde het Vers: „Het Indisch Land", dat Jan Prins voor het Gedenkboek schreef en „Le Vent" van Emile Verhaeren. Deze kunstenares bereikte met haar voordracht een ten volle verdienden bijval.

In de pauze bestond gelegenheid om het bestuur van de afdeeling in den foyer geluk te wenschen, waarvan een druk gebruik gemaakt werd. Verschillende mooie bloemstukken werden daarbij als blijk van waardeering aangedragen.

Na de pauze danste Elsa Dankmeyer, balletmeesteres van de Co-Opera-tie, een Oostersche Karakterdans van Rubinstein, een Hongaarsche dans van Brahms en een wals van Strauss, welke alle aan hooge eischen voldeden en waarmede zij zeer veel bijval verwierf.

Allen hadden veel succes en een dankbaar auditorium, terwijl de dames eenige bloemstukken in ontvangst hadden te nemen.

Het was een mooie viering van het zilveren jubileum en de belangstellenden waren blijkbaar zeer ingenomen met dezen kunstavond.

Ten slotte nog de mededeeling dat het beroep van den Voorz. der afd. op de leden om, ieder, een nieuw lid aan te brengen, uitwerking gehad heeft. *Moge nog velen volgen!*

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Wij maken tevens van ons orgaan „Het Koloniaal Weekblad" gebruik om onzen hartelijken en oprechten dank uit te spreken voor de vele gelukwenschen en blijken van belangstelling, welke wij zoowel persoonlijk, schriftelijk als stoffelijk mochten ontvangen. Deze zijn te talrijk om dit ieder afzonderlijk te kunnen doen en wij hopen, dat onzen dank die velen op deze wijze zal bereiken.

Het Bestuur der Afdeeling.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

IV.

Slotbeschouwingen.

1. Samenvatting. — 2. Strijdigheid met het Regeerings-reglement. — 3. Ietwat staatsrechtelijke geschiedenis. — 4. Het begrip „eiland". — 5. De onderlinge verhouding der beide groepen. — 6. Het Plein worde naar zijn waarde erkend. — 7. Versobering van 's Lands dienst. — 8. Curaçao tevens gemeente. — 9. De andere eilanden behoeven elk een eigen kiesstelsel. — 10. Uitgroei der Bovenwindsche gemeenten. — 11. Huidige bestuurseischen. — 12. Bevordering van den landbouw. — 13. id. van klein-industrieën. — 14. Re-emigratie en behoud van landarbeiders.

6. Het Reg. Regl. van 1865 onderying de ego-centriciteit der zes eilanden op zeer bevredigende wijze. Doch de richting die in 1917 aanving en in 1922 haar hoogtepunt bereikte, staat vijandig tegenover een Downing-street, waarbij de eilanden hun toevlucht kunnen vinden. Immers de Minister van Koloniën moest nog dit jaar verklaren, „dat mocht in vroegere jaren een grooteren invloed van het Plein uitgegaan zijn, dan sommigen wenschelijk achtten, op de beslissingen over de vraagstukken van Suriname en Curaçao, Z. E. kon voor het tegenwoordige de verzekering geven, dat zelfs elk streven in die richting in zijn eersten aanvang zou worden gekeerd."

Uitsluitend contact met de Gouverneurs, met uitsluiting der kenners van Suriname en Curaçao *naast de deur* zou dan volgens sommige politici het hoogste bestuursbeleid zijn, dat een Minister te volgen had.

Evenwel de regelende macht in West-Indische zaken voor een integreerend deel verplaatsen naar Paramaribo met zijn Staten en naar Curaçao met zijn Raad is ten aanzien van Suriname een wissel op een vage toekomst, ten aanzien van Curaçao op een labiel heden, 't welk staat en valt met de Petroleum.

Welk een verschil in houding van het Plein tegenover de Bovenwinden tot aan de periode van 1917—'22 en van Curaçao tegenover hen, sindsdien. Het Plein mede-opbouwend: objectief, Willemstad afbrekend: subjectief.

Uit het antwoord van den Minister mag men derhalve besluiten, dat in de laatste jaren de West-Indische afdeeling werkt naar objecten, die ze niet geheel kan doorgronden. En toch moet die afdeeling tot de West in een geheel andere verhouding gedacht worden dan de overige afdeelingen van het Departement van Koloniën tot Oost-Indië staan, welk laatste gebied in zich schijnt te bevatten alle waarborgen voor een stabiel, zúiver autonoom bestuur, 't welk beschikken kan over ruim gesalarieerde eerste-rangs krachten.

De comptabiliteitswet van Curaçao en van Suriname, de Uitleveringswetten, enz. moesten t.h.t. noodwendig hun origine in die Afdeeling vinden. De hangende herziening der inkomstenbelasting mocht het niet aan opbouwende critiek van het Plein ontbreken. Bij den toegedachten belastingvrijdom voor de Bovenwinden mist men geheel het inzicht in de cultureele, oeconomische en fiscale waarde van een geëigend belastingstelsel. Nog altijd ontbreekt het aan een verordening, die burgerlijk- en strafrecht in overeenstemming brengt met de wijziging der rechtsbedeeling (1918). In één woord: alle wetgeving van eenig belang voor de kolonies behoort bij die afdeeling voorbereid te worden. In de staatkunde primeert boven het objectief gewenschte, het practisch mogelijke en uitvoerbare. Hoe kan men in een klein gebied, zonder hooger onderwijs, krachten verwachten, geschoold in het maken van wettelijke regelingen, op faillissementen, bedrijven, enz.

Verder heeft die Afdeeling zich in te laten met de financiën, in zoo verre dat de uitgaven ten laste van het Moederland binnen redelijke grenzen gehouden worden, m.a.w. zij heeft de belangen van den Nederlandschen belastingbetaler te behart

Ook wat Curaçao betreft, want heeft de Ba sche haar taak neergelegd, dan zal het Moeder weer moeten financieren, als men Minister Graaff's aanwijzingen niet weet te volgen.

De grootscheepsche administratie van Cur eischt dringende herziening. Worde deze aan een commissoriale kapstok gehangen, tot onderwerp van studie dier afdeeling maakt. Er zitten daar toch in een drietal ren, die de beide kolonies min of meer eigen aanschouwing en door eigen arbeid ken Een paar reizen van den Gouverneur minder men heeft de fondsen om hen in de gelegen te stellen hun geheugen nu en dan op te friss en parate kennis bij te brengen.

Staat een Minister van Koloniën, die met Secretaris-Generaal toch in hoofdzaak op Indië aangewezen is, niet op vasteren grond, neer hij naast de inzichten van den Gouvern die van zijn departementale adviseurs weegt, als 't ware, stukken van het Ministerschap uit ken.

Gouverneur en Koloniale Raad verloren uit oog, dat zoowel het bestuur van de geheele kol als dat van de Bovenwindsche eilanden in het zonder, onder de onmiddellijke moreele con staan van drie groote mogendheden. *Dat zij bovenal er voor te waken hebben, dat de vraag steld kan worden of Nederland zijn internation plicht als Koloniale Mogendheid, ook ten aan van de Bovenwindsche eilanden, behoorlijk ver*

7. Versobering van 's Lands dienst is voor raçao met 60.000 inwoners boven alles vereis Eénheid van gezag en verantwoordelijkheid is dat gebied noodzakelijk o.m. op grond der ras verschillen. Ten aanzien van den Kolonialen R zij men op zijn hoede voor alles wat naar insul ego-centriciteit zweemt of op oligarchie neer kunnen komen. Engeland bracht dit jaar voor merara, onder medewerking van de „Lab partij", een bestuurshervorming tot stand, die komt, dat een koloniale oppositie het best dwarsboomt en bovendien de zekerheid geeft een stabiel beleid.

Geen onderkoningen in de West, geen gou neurs omgeven door hoofdambtenaren met gek peerde allures van (onverantwoordelijke) mi ters.

Men ruime dus op de tegenwoordige secretari en die andere „departementen" of afdeelingen stelle in hun plaats een nieuwe Secretarie naar model van een provinciale griffie in het Moe land, onder den Gouverneur.

Voor een en ander is geen commissoriaal on zoek noodig. Een Minister van Koloniën, die in richting wilde gaan, zou den Gouverneur sle een staatkundig constructieven geest ter zijde ben te stellen. Die bewindsman zou daaraan aanstoot kunnen nemen, als de onderlinge ver dingen maar behoorlijk geregeld werden. Een te steun zou hem dan toegevoegd zijn in den vermijdelijken strijd tegen behoudzuchtige reaux, grooter en kleinere klieken en parasitis

8. De Ministers Idenburg en De Graaff spr het doel der Hooge Regeering duidelijk uit: de tralisatie en administratieve zelfstandigheid onderdeelen van de kolonie Curaçao.

Het eiland Curaçao geve men een eigen bud te vinden uit eigen middelen en een eigen belast verordening.

Opcenten op Gouvernementeele belastingen den o.m. de fondsen kunnen opbrengen om de cale belangen naar behooren te behartigen. werkzaamheden van het eiland Curaçao als meente zouden behalve zijn bestuur en contrôle engeren zin omvatten kunnen: openbare werk reinigingsdienst, straatverlichting, bouw- en ningtoezicht, begraafplaatsen, veterinaire dien marktwezen, waterleiding, woningbouw, onderw armenzorg, enz.

9. De andere eilanden hebben reeds hun Ra van Politie, doch wat de Landraden daarin treft, deze zijn tengevolge van het verouderde voor alle eilanden geldende kiesrecht (1869) ge waarlijke vertegenwoordigers der bevolking me de kiesbevoegdheid vindt haar fundament grondeigendom en schepenbezit.

Elk eiland behoort zijn eigen kiesstelsel te he ben, geen geëvenredigd, maar een naar aard samenstelling zijner bevolking met inachtnemin zijner groepsbelangen. Wel gelijkheid voor de w doch geen gelijkstelling der rassen, maar ook w

superioriteit van het eene of het andere. „Elk ga zijn eigen weg, zooals de Jood naast den ...len," zegt Booker T. Washington.

Hebben op de Bovenwindsche eilanden nieuwe verordeningen den weg geopend voor een as...rende samenwerking tusschen den Gezagheb...burgemeester en de Volksvertegenwoordiging elk der eilanden, dan kan men den verderen ...ei der drie gemeenten krachtens het meergede art. 129 R.R. bevorderen door hun Raad Politie over eigen inkomsten te doen beschik-

...n belasting naar de grondwaarde, welke rekehoudt met de grootte, de vruchtbaarheid, de ...g enz. der gronden, met terzijdestelling van andere plaatselijke heffingen is niet ondenk... Evenwel een bevolking betaalt het minst ...rne één die zij het langst gekend heeft. Het ...recht b.v. dateert feitelijk van het ontstaan kolonies. Aangezien Willemstad geen prijs stelt ...e inkomsten der Bovenwindsche eilanden, ...en invoerrecht, accijns en gedistilleerd, ver...ingsrecht, uitvoerrecht op zout, huur van do...grond vrij in plaatselijke heffingen omgezet ...n. De Raad zou dan een vrije taak te vervul...rijgen o.m. in het wegenonderhoud, de straat...hting, de haven-, loods- en quarantainedienst, ...m in zooveel huishoudelijke aangelegenheden, ...e inkomsten het toelaten (II, 10).

...belangstelling der burgerij in de openbare zou zich dan niet meer tot lijdelijkheid bepa... ...n de koloniale kas zou allengs meer en meer ...t worden.

...ts zou verder den gezaghebber beletten om ...use vergaderingen der landraden van de drie ...en te beleggen, teneinde gemeenschappelijke ...gen als het inter-insulaire verkeer te bespre...n tot samenwerking te komen.

Wat het bestuur van heden betreft, men in de hoofdzaak geheel en al terug tot de oor...kelijke redactie van het Ve hoofdstuk 1e af... R.R. Aan de decentralisatie van ambteverantwoordelijkheid kome een einde, opdat ...er een staat van zaken heersche zooals het ...rland dat verwacht (II, 14—16).

...halve:

Worde de gezaghebber bij Koninklijk Besluit ...md, gelijk ook in 't Moederland een burge...ter voor een of meer gemeenten door de Kroon ...emd wordt. Hij worde uitgezonden, dus niet ...en uit ambtelijk Curaçao.

Hij ontvange wederom een Koninklijke in...tie, zoodat hij dienovereenkomstig en met ...inachtneming van de bevelen des Gouver... wederom het bestuur kan voeren (oud art. R.R.).

Hem worde op elk eiland een secretaris ter ...esteld, die hem, waar noodig, vervangt.

Geen benoeming van een secretaris geschiede ...er advies van deskundigen in het Moederland, in kennis gesteld dienen te worden met de bij...re eischen, waaraan hij heeft te voldoen. ...cheering van commiezen van de landbouw...eling B. Z. ware misschien een oplossing.

Uit de locale krachten verkrijge men een ...ver-postbeambte en een loods-havenmeester-...ies, beiden onmiddellijk ondergeschikt aan Secretaris.

De inning van belastingen enz. worde aan die ...e krachten toevertrouwd en de ontvangen gel...an den secretaris, als kassier, geregeld afge...n.

De ambtenaar van het Openbaar Ministerie ...ijne.

Voor een Raad van Politie noodig grondige ...dheid met toestanden, behoeften, aspiraties, met vooroordeelen, de Gezaghebber zij een so...eeconoom, althans in causaal denken ge...ld. Hij moet zich in landbouwzaken meer ...okter dan specialist gevoelen, vooreerst zich ...n tot het zoeken van meer stapelproducten, ...eren dat door coöperatie op de markten van ...den landbouwer het hoogst mogelijke netto...u ten deel valt. Invoerende kleine verbete...n, wete hij tevens den lust en moed van den ...r gaande te houden, m.n. in droogte-perioden. Secretaris moet op zijn vaste standplaats den ...chen arbeid van den Gezaghebber kunnen ...e houden en op zijn hoede zijn, dat de groei... van het klein-planterdom niet verstoord ...en de werklust van den creool niet tot ...e vervalt.

...ambtenaar in 't algemeen, uit Nederland zoo...s uit Curaçao, moet door karakter of bebezinning voldoende zijn eigengerechtigde ...g tot kritiek op alles wat hem vreemd voor...uitgebannen hebben, om zich in de geestes...heid der Bovenwinden te kunnen inleven. ...int hij het zoo noodige vertrouwen, behar...ij de belangen van de geheele bevolking en ...in onbewustheid, niet het egoïsme van een ...f van een enkel ras.

...de bevordering van tuinbouw, akkerbouw en ...ij ga men uit van de grondstelling „niets ...iets." Geen voorschotten zonder een degelijk onderpand, geen motor in het werk gesteld, zonder de bedrijfskosten op de gegadigden te verhalen, zelfs geen water verschaft zonder behoorlijke vergoeding.

Het Rapport van Prof. Went (Kol. Verslag 1902) heeft voor St. Martin en Saba zijn volle waarde behouden, voor St.-Eustatius herkregen. Verder neme men kennis van „Economische arbeid op St. Eustatius van Gouvernementswege van 1903—18" en „Over de toekomst van den landbouw op de Bovenwindsche eilanden . . ." (W.-I. Gids). Eindelijk spele men leentjebuur bij de Engelsche nabuurschap.

Curaçao vraagt groenten, aardappelen, bataten, yams, kippen, eenden, kalkoenen, enz. In de nabuurschap raakte men goed kwijt: cassave, meel en stijfsel. Naar gedroogde cassavewortelen is in Amerika reeds groote vraag, daar de chemische industrie hen noodig heeft. Cassave zou een stapelproduct kunnen worden.

Men ontwikkele de suikerrietcultuur en de tabaksteelt. De Bay-rum van St. Eustatius, de Long Toms van St. Martin waren eertijds beroemd en zeer bekend, gelijk Saba om zijn smakelijken aardappel.

13. Een zelfde motor voor putwater en kleinindustrie is denkbaar voor een muscovado-suikerfabriekje, voor cassave-bereiding, voor meel-, hout-, zaag- en schaafmolens in die kleine samenlevingen, wanneer men maar aan de coöperatie-gedachte vasthoudt.

14. De controverse om het behoud en den terugkeer van de landarbeiders zou door opgenoemde maatregelen reeds ten nadeele van de ontvolking uitvallen. Spontane re-emigratie zal zich niet onbetuigd laten.

De groot-industrieën mogen hun Bovenwindsche arbeiders, minder geschikt voor hun bedrijf, op de eigen eilanden aan het planten zetten van die gewassen, welke zij voor hun dienend personeel begeeren.

Het Gouvernement wekke de industriëelen op, verder geen landarbeiders van de Bovenwindsche eilanden als werklui aan te nemen.

Het Bovenwindsche bestuur legge proefvelden aan voor den tuinbouw. Het wijze grond aan ten behoeve van practische opleiding voor den landbouw van jongelieden van 16 tot 20 jaar, onder zijn toezicht en op coöperatieven voet.

Op St. Martin breide men het domein weer uit en wel voor goed. Veel nuttelooze grond van het privaatbezit ligt nog onder het naastingsrecht en waarom zou op dit eiland, naast den grooten landbouw, zich geen kleine ontwikkelen kunnen, zooals dat in de goede jaren op St. Eustatius het geval was?

Op Saba bouwe men een hôtel voor het Amerikaansch tourisme. Verleden jaar waren daar ettelijke Amerikanen, die het klimaat er heerlijk vonden.

Maak ten slotte het leven op de Bovenwindsche eilanden aangenamer. Niet alleen St. Martin behoort een radiostation te hebben, maar ook de beide andere. De radio-telephonie geve er contact met de buitenwereld.

En niet alleen op agrarisch gebied ligt een bevredigende toekomst voor de Bovenwindsche eilanden met hun klimaat van Oost-Java, maar ook op zeevaart- en industrieel terrein. (Centraal punt eener Europeesche stoomvaartlijn, eener potvischvaart, eener diepzee- en kustvisscherij enz.). Trekt men de luchtlijnen langs den weg der oude scheepvaart naar Curaçao, dan zouden die eilanden ook aan de luchtvaart deel kunnen hebben.

Evenwel, zich bepalende tot het heden: *om het urgente herstelwerk op gang te brengen is er een gezaghebber noodig, dien men vertrouwt en tevens vertrouwensman is van een gouverneur, die weet, wat hij wil en niet alleen durft te doen, wat noodig is, maar er ook voor durft te staan.*

COMMENTATOR.

Zoogenaamde Hindoe-beeldjes.

So Semito Redivivus.

door

Mr. J. G. HUYSER.

In Verslagen en Mededeelingen der Kon. Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde, Deel III (1857) komt voor een artikel van Dr. C. Leemans, getiteld „Over metalen beeldjes uit Java", waarin het een en ander wordt medegedeeld over een collectie van 85 uit Java afkomstige falsificaten, beeldjes, vervaardigd van metaal, dat naar het scheen bestond uit geel koper (messing) met lood vermengd. Alle waren min of meer overdekt met een soort roest of patina, die evenwel den eigenaardigen matten glans miste, een der kenteekenen van den echten, ouden aerugo nobilis, zooals aangetroffen wordt bij Grieksche en Romeinsche bronzen. Ook was er een soort licht bruine aarde aan op te merken, er op duidende, dat ze korter of langer in den Javaanschen bodem begraven waren geweest. De beeldjes zouden op Bali en Java zijn opgegraven en volgens een later bericht waren ze weer opgegraven bij Parahan in de Residentie Kedoe, door zekeren heer B......r, in 1854—1855. De roestkleur, de wijze van bewerking, kleeding, versiering, haartooi, gelaatstrekken, alles had zoo'n vreemd voorkomen, dat de zaak erg verdacht voorkwam. Het sterkste was, dat bij een der stukken een tafeltje of lessenaartje, waaraan een mannetje was gezeten, in gewone Europeesche cijfers het jaartal 1854 droeg. Een onderzoek werd ingesteld en alras

Quasi antiek bronzen groepje, vorst met dienaar

bleek, dat men te doen had met niet lang geleden vervaardigde beeldjes en groepjes, die voor oud-Javaansch moesten doorgaan. Zekere Mas Bey Kerto-Wedjoyo, een gamelangieter te Solo, en zekere So Semito te Parahan (omstreeks 8 palen afstand van het regentschap Temanggoeng) bleken de vervaardigers te zijn van deze z.g.n. Hindoe- of Boeddhabeeldjes. De toenmalige Resident van Kedoe, de heer O. van Rees, heeft persoonlijk in de woning van So Semito, die beweerde slechts sirihdoozen, gespen en dergelijke voorwerpen te kunnen maken, verschillende vormen van klei aangetroffen, die bleken in was geboetseerde beeldjes te bevatten. De man bekende ten slotte reeds geruimen tijd beeldjes en beeldgroepjes uit een mengsel van koper en tin, dus brons, te hebben gefabriceerd en van de hand gezet. De Resident gaf den man den eenigszins bedenkelijken raad, dat, wanneer hij oudheden wilde namaken, daartegen hoegenaamd geen bezwaren bestonden, mits hij ze volgens het voorbeeld van uit den ouden tijd afkomstige voorwerpen vervaardigde. De raad is misschien goed bedoeld, maar zou, ware die opgevolgd, nog ernstiger gevolgen hebben gehad!

De bedoelde beeldjes zijn later nog eens beschreven door Dr. H. H. Juynboll in den Catalogus van 's Rijks Ethnogr. Museum te Leiden, Javaansche oudheden (1909), onder het hoofd „Onechte beelden, van hedendaagsch werk, van brons met tin vermengd". Als plaats van herkomst wordt opgegeven bij één Djokdja, bij twee Solo, bij de rest Kedoe. [1])

Men zal zeggen, waarom deze oude historie opgerakeld? Het is omdat, naar mij gebleken is, nog steeds argelooze landgenooten in Indië de dupe worden van oplichters of handlangers daarvan, die dergelijke beeldjes aan den man trachten te brengen. Nog steeds worden deze producten van den oolijken So Semito of zijn collega opgegraven. Somtijds boft men geweldig door toevallig getuige te zijn van zoo'n opgraving. En meestal hebben de heeren succes. Iets wat uit Java's bodem komt, moet wel uit den Hindoetijd zijn! De bedoelde beeldjes of beeldgroepjes hebben evenwel niets met Hindoeïsme of Boeddhisme uitstaande en hebben niet de geringste archaeologische, ethnografische of kunstwaarde. Curieus zijn ze, maar daarmee is ook alles gezegd. Ze zullen zelfs niet in de termen vallen eenmaal te worden opgenomen onder de monumenten, welker bescherming doel is van de wet, waarvan het ontwerp bij de Regeering is ingediend, en waarover ook de Volksraad zal worden gehoord. Want als „monument" zullen niet alleen beschouwd worden de overblijfselen van de oude Hindoe-beschaving e.d., doch ook de voorwerpen van historisch of cultureel belang (ook de roerende) der hedendaagsche volkskunst, waarin de oude traditie voortleeft en die ten minste 50 jaar oud zijn, dan wel tot een stijlperiode behooren, welke tenminste 50 jaar heeft geduurd en die geboekt staan in het Centraal Monumenten Register. Al zijn de bewuste valsche beeldjes ouder dan 50 jaar en moge men al aannemen, dat ze eenig historisch belang hebben, van volkskunst is geen sprake, van voortleven der oude traditie evenmin.

De lieden, die deze wonderlijke dingen de wereld in hebben gestuurd, hadden van beeldhouwkunst of boetseeren geen flauw benul en kenden blijkbaar evenmin de prachtige voortbrengselen der Hindoe-Javaansche bronsgietkunst. De proporties, de uitdrukking der gezichten, het hoofdhaar, de versierselen, de pajongs, het is alles in hooge mate stuntelig. Men ziet bij de poppetjes tafeltjes en bankjes van werkelijk rustiek maaksel. Enkele hebben een lange pijp in den mond; een ander weer zit met een pajong in de hand op een kikvorsch; twee zijn gezeten in een bendi met een dienaar er achter, die een pajong boven hun hoofd houdt, en dergelijke wonderlijkheden meer. Variatie genoeg.

R. Friederich beschrijft in Verh. Batav. Gen. v. K. en W. van 1850 [2]) een drietal van zulke zonderlinge beeldjes, doch ziet geen kans ze te determineeren. Geen wonder! En de bekende Boro-Boedoerteekenaar F. C. Wilsen maakt ook melding van dergelijke beeldjes in zijn artikel „Fragment uit eene beschrijving van de Residentie Bagelen", [3]) 1860, welke hem hier en daar als antiquiteiten werden aangeboden. Hij voelde direct, dat ze uit betrekkelijk recenten tijd afkomstig moesten zijn. Zoo was hij in de gelegenheid voor het civiele prijsje van ƒ 100 (het was lang vóór den *oorlog*) een beeldgroepje te koopen, vervaardigd van rood koper, volgens hem niet gegoten, maar zeer grof geslagen en gesoldeerd. [4]) In genoemden jaargang wordt het groepje afgebeeld. Het zijn twee personen, elk op een stoel gezeten, de voorste met een scepter in de hand, de achterste (een dienaar, die N.B. zit) met een ronde pajong in de handen. Vóór eerstgenoemd personage een derde man, de handen in eerbiedige houding omhoog geheven. En tusschen deze drie personen een serie fantasieletters. Volgens den eigenaar, een inlander uit de dessa Linkang aan den voet van den Sindoro, zou het stuk, toen zijn grootvader nog leefde, al tot de poesaka van de familie hebben behoord. Wilsen heeft zich niet laten beetnemen en ook niet toen hem in de dessa Tjankrep (Poerworedjo) twee beeldjes werden te koop geboden. Deze hadden aan de onderzijde van het piedestal ingesneden inscripties, bestaande uit misvormde Javaansche letters. Hij zegt er van: het geheele maaksel is ellendig en ik vermoed, dat zij door een grofsmid uit onzen tijd vervaardigd zijn. Een ander beeldje, dat hij eens onder de oogen kreeg, droeg het jaartal 1848. Commentaar overbodig!

Een typisch product uit de door Dr. Leemans genoemde fabriek van oud-Javaansche bronzen des heeren So Semito wordt hier afgebeeld. Het stelt voor een vorstelijk personage met een Bourbonprofiel en gehuld in een kort rokje, gezeten op een zeer wankele leunstoel, waarvan de pooten eindigen in spiralen. De linkerhand rust op de knieën, in de rechterhand houdt de man een gebogen wandelstok. Om den hals hangt een collier met hanger en het hoofd is versierd met een soort diadeem, de boven- en benedenarmen met een band. Achter hem, staande, een dienaar in kort broekje, met een kris op den rug, waarvan het „huis" schipvormig is (warongko branggah), een ronde pajong in de handen houdend. Vóór de vorstelijke personage een soort bak(?) met twee hengsels, waarin een plant(?). Alles buitengewoon onbeholpen en wanstaltig. Het metaal, vermoedelijk messing of brons, is door een of ander bijtend zuur „oud" gemaakt en in de naden ziet men hier en daar een soort bruinachtige aarde. Men bezie verder de foto. Onnoodig te vermelden, dat ook dit groepje is „opgegraven".

Men zij voorzichtig met Javaansche antiquiteiten, in het bijzonder als men het voorrecht heeft Hindoebronzen te kunnen koopen. Ook op Java hebben de Fälscherkünste eens gebloeid!

[1]) Brons met tin?? Brons is een alliage van rood koper met tin.

[2]) Zie de afbeeldingen 23 en 24.

[3]) Tijdsch. I. T. L. en Vk., 1862.

[4]) Wilsen moet zich in dit opzicht vergissen. De beeldjes zullen wel à-cire-perdue gegoten zijn, gelijk alle soortgelijke producten en het latere Javaansche koperwerk.

Orang Koeboe en Orang Laoet.

De heer Tassilo Adam, tot voor korten tijd zich noemende dr. Tassilo Adam, heeft in de Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft te Weenen een opstel doen verschijnen (dl. LVIII, afl. V) over „Die Orang Lahut an den Küsten Ost-Sumatras" en een ander „Die Kubus, die Waldmenschen Sumatras", samen met 6 platen en 6 afbeeldingen. Het laatste is gelijkluidend aan een artikel dat hij schreef in het October-nummer van het te New-York verschijnende tijdschrift Scientific American. Hij schrijft over Koeboe's zonder zich te storen aan de zeer uitgebreide literatuur ... in de N. Rott. Ct. van 28 Sept., ochtendbl. B, kan men een en ander erover vinden.

Het stuk over de Orang laoet herinnert mij aan het Encyclopaedie-artikel over de vele, vele orangsoorten in den Archipel, dat ik bewerkte voor den eersten druk; het verscheen in dl. III dat in 1902 het licht zag, en ik ben na een kwart eeuw nog niet vergeten de moeite die 't mij heeft gekost om dit overzicht „voor mekaar te krijgen", zooals 't in schoon Hollandsch thans heet. In den 2den druk is het stuk over de Orang laoet anders, niet beter geworden; o.a. is er iets verdwenen uit het bericht over deze menschen op Penaoe, een der zuidelijkste van de Tambelan-eilanden, waarin hun prauwen worden beschreven, van de soort die Tassilo Adam heeft gefotografeerd. O.a. is weggeraakt de mededeeling, dat een deel van de prauw door een in Λ-vorm gevouwen kadjang wordt gedekt en nu is op de foto's van Adam deze beschutting terug te vinden.

Deze foto's van de Orang laoet zijn van het opstel de sterke kant en hebben vermoedelijk de redactie der Mitteilungen doen besluiten het artikel van den „Ethnograph der Niederl. Indischen Regierung a. D." te plaatsen; een ambt dat niet bestaat en nooit heeft bestaan. De koppen dezer zeemenschen zijn inderdaad merkwaardig, van de mannen onmaleisch, van de vrouwen gemengd Chineesch en Maleisch, een der mannen zou in midden-Australië niet vreemd worden aangekeken. Voorts zijn twee der afbeeldingen in den tekst merkwaardig omdat zij doen zien hoe de voeten van een der mannen zijn vergroeid: hij zit altijd in zijn prauw, slijt er zijn leven en houdt tot zijn steun een dwarslat in de boot steeds vast met zijn groote teenen en de daarop volgende; zoodoende
zijn de groote teenen naar binnen gebogen, vo[rmen]
een rechten hoek met de as van den voet, een [zon-]
derlinge vertooning, die, naar de schrijver [wil]
hebben vernomen, dikwijls valt op te merken. [De]
Orang laoet heeft hij gevonden aan den mo[nd van]
de Toengkal, bij het dorp van dien naam, [ten]
het N. van de residentie Djambi. Met een [Maleis-]
schen jongen en een matroos die voor tolk k[on die-]
nen, omdat hij aan deze menschensoort v[erwant]
was, is Adam in een stoombarkas langs de [kust]
gevaren om zoo mogelijk eenige exemplaren [op te]
pikken. Dit is hem gelukt, nadat de kapitein v[an de]
barkas, de djoeragan (Adam schrijft turag[an]...)
had ontdekt met zijn kijker.

„Es sind übrigens scheinbar ebenso gutm[ütige]
Geschöpfe wie die Kubus". Ja, dat kan wel. H[et op-]
stel brengt niets nieuws wanneer we de ree[ds be-]
roemde foto's even terzijde stellen. En met A[dam's]
mededeelingen moet men voorzichtig zijn: [...]
Maleiers aan boord, een tolk die beweert de O[rang]
laoet te verstaan en deze menschen zelven, [Ma-]
leisch sprekend met een vreemden tongval e[n]
vreemde woorden ... wat komt er op deze m[anier]
terecht van de verhalen dezer kustvaarders? [„Ich]
glaube aber besser zu tun diesen Erzählungen [nicht]
allzuviel Glauben zu schenken", zegt de sch[rijver, ver-]
tellend van de huwelijks-onkosten. Het zal [goed]
zijn deze waarschuwing zich in het oor te kno[open,]
want stellig zal men hem zien opduiken w[...]
een andere streek der wereld.

Een Lombok-Novelle

door

H. G. H.

(Slot).

De expeditionnaire troepen waren reeds [een]
halve maand geleden ontscheept, daarna he[t bin-]
nenland ingetrokken zonder tegenstand te on[tmoe-]
ten en hielden thans *Ampenan* aan de wes[tkust,]
Mataram en *Tjakranegara*, binnenwaarts g[elegen]
hoofdplaatsen, bezet.

De oude Balische vorst van Lombok had [ge-]
weten dat zijn onechte zoon Anakagoeng Mad[e]
van het leven had beroofd, waarmede de [kern]
van het verzet gebroken scheen te zijn, d[...]
wenschte de goede verstandhouding met h[et In-]
disch Gouvernement te herstellen en als [bewijs]
daarvan zich bereid verklaarde een aanzi[enlijke]
som als oorlogskosten te betalen.

De tegen het Balineesch vorstenbestuur i[n op-]
stand gekomen hoofden der Sasaks echter [waren]
niet genegen hun verzet op te geven en weig[erden]
iedere onderhandeling, zoolang die vorstendy[nastie]
gehandhaafd zou blijven.

Verschillende pogingen gedaan om de S[asaks]
tot andere gedachten te brengen, waren zond[er ge-]
volg gebleven.

25 Augustus 1894.

Eduard vinden wij op dien dag in het h[oofd-]
kwartier te Tjakranegara, waar hij, na m[et de]
troepen eene verkenning in den omtrek ge[maakt]
te hebben, in den laten namiddag vermoei[d was]
teruggekomen. Daarna had de dienst hem n[og]
ruimen tijd beziggehouden en was het reeds [laat]
in den avond geworden toen hij vrij kwam. [In plaats van ee-]
rens rust te nemen wilde hij echter aan [Line]
schrijven, die reeds een week lang op bericht [van]
hem wachtte; hij had dus stof te over, van d[ag tot]
dag werd zijn wedervaren vermeld. Nu e[chter]
hield hij met schrijven op en bracht dan de [hand]
naar het hoofd op liep onrustig heen en wee[r, als]
iemand die door een onaangename gedachte [ge-]
kweid wordt.

De dokter had hem den toestand zijner v[rouw]
blootgelegd: periodiek terugkeerende koorts[en]
der zieke de gelegenheid benemen de ver[loren]
krachten te herwinnen, overigens geen veron[trus-]
tende verschijnselen.

Arme Line, arme kinderen. Kon hij slechts [een]
enkel oogenblik aan dat ziekbed staan, om [zich]
zekerheid te verschaffen! Had de arts wel de
heele waarheid bericht? Waarom kon Line
niet zelf, al was het maar een enkel woord, s[chrij-]
ven? Als eens het ergste moest gebeuren! Bij [...]
neen, dat was niet mogelijk!

In die sombere overpeinzingen verdiept, had [hij]
werktuigelijk zijn pet opgezet, de revolver bij [zich]
gestoken, het gebouw verlaten en schreed da[arop]
langs de drie binnenpleintjes naar het voorp[lein,]
waar hij den luitenant der wacht ontmoette en [te-]
zen zeide buiten op den weg wat frissche lucht [te]
willen zoeken.

Allerlei gedachten, de eene nog treuriger dan [de]
andere, woelden door zijn hoofd, dat hij voe[lde]
gloeien. Het was een stikdonkere, warme na[cht,]
even donker en benauwd als zijn gemoed; geen [ster]
aan den hemel, evenmin als een lichtstraal v[an]
hoop in zijn brein. Al mijmerende liep Edu[ard]

Langs den muur van de *poerie*, het verblijf van den vorst, aan den overkant van den weg gelegen. Bij den hoek van dien muur gekomen, meende hij iets als een ver verwijderd gedruisch te hooren... hij stond stil, luisterde... het was het geklots van het uit den vijver achter de *poerie* neerstroomende water, dacht hij.

„Heer, kom dadelijk terug!" hoorde hij plotseling achter zich roepen; het was zijn Javaansche bediende *Ardjo*, die, gedachtig aan het bevel van Line om zijn meester trouw te verzorgen, dezen naar buiten was gevolgd, niet begrijpende, waarom zijn heer op dat nachtelijk uur het kwartier verliet. „De Balineezen komen gewapend op ons af!"

En voordat Eduard zich rekenschap had kunnen geven van het gevaar, was de bende hem reeds tot enige passen genaderd. Een pistoolschot op hen te lossen en zijn sabel uit de schede te trekken was het werk van een oogenblik, in het volgende zag hij reeds een drietal personen, de klewang zwaaiende op Ardjo toeschieten, die ongewapend was; een tweede pistoolschot deed een der aanvallers neervallen, doch tegelijkertijd voelde Eduard een scherpen, pijnlijken slag tegen zijn linker bovenarm. Al werende met de linkerhand en de klewangslagen afwerende met de sabel in de rechter, nad hij eenige passen achterwaarts gedaan, toen de luitenant van de wacht met eenige manschappen haastig kwam aansnellen en „vuur" commandeerde.

Eerst nu werd het vuur door de Baliërs beantwoord eenige tientallen schoten vielen onregelmatig na elkander, spoedig weder door anderen gevolgd.

„Mannen, voorwaarts, voor vaderland en Koningin!" riep Eduard met donderende stem.

Een oogenblik deinsde de vijand terug, verrast door dien overmoed, maar slechts één oogenblik. Onmiddelijk daarop stormden de kwaadwilligen met woest geschreeuw in groote massa op den aanvoerder en zijn handjevol soldaten in. Eduard, voelende dat zijn linkerarm krachteloos was geworden, gaf de revolver aan Ardjo, die achter hem bleef staan, en bracht, met zijn sabel naast de manschappen strijdende, de vooruitdringende massa weder tot staan.

Zooals dikwerf in oogenblikken van gevaar de geestkracht verdubbelt en de gedachte vleugels krijgt, herinnerde Eduard zich opeens de belofte aan Line's moeder, om niet roekeloos te wezen; werktuigelijk wilde hij reeds een pas achterwaarts gaan... maar neen, daar voelde hij hoe Line hem hartstochtelijk zal omhelzen, wanneer hij met de eeresabel aan zijn zijde, haar komt verrassen.

„Mannen, volgt mij!" klonk het dreigend uit zijn mond en met een sprong wierp hij zich op de bende, die hem onmiddellijk juichend omsingelde.

Ardjo zag zijn meester met het vijandelijk staal in de borst neervallen, tilde hem op en sleepte hem, door de duisternis begunstigd, eenige schreden zijwaarts en droeg hem haastig weg, naar het hoofdkwartier. Op zijn veldbed gelegd, trok hij Ardjo naar zich toe en fluisterde dezen nauw hoorbaar in: „Line"; daarna was de held niet meer.

De luitenant der wacht trok, voor de overmacht bukkende, schielijk doch in geregelde orde naar het voorplein terug. Dat alles had in enkele minuten plaats gegrepen.

Inmiddels was in het hoofdkwartier het alarmsignaal gegeven, doch de bezetting had zich nog niet kunnen verzamelen, toen de vijand in dichte drommen aanrukte en haar overviel.

De verwoede doch ongelijke strijd werd tot den volgenden middag volgehouden en eerst toen, wegens het groote aantal dooden en gewonden, in de richting van *Mataram* teruggetrokken, waar intusschen de verbinding met *Ampenan* door andere vijandelijke benden reeds was afgesneden geworden.

Line lag te bed... haar vermagerd, verhit gelaat en diep in de kassen teruggedrongen brandende oogen gaven den geneesheer de overtuiging dat het verzwakte lichaam, slechts door groote wilskracht gesteund, den doodsstrijd nog enkele dagen zou kunnen volhouden. De zieke was zich haar toestand niet bewust — de gunstige berichten uit Lombok beloofden haar Eduard's spoedige terugkeer. Dan kon zij de reis aanvaarden en eenmaal op zee, zou ze wel langzamerhand in kracht toenemen en in Holland, door haar moeder verzorgd, geheel herstellen!

Waarom had Eduard sedert een week niets van zich doen hooren? Zou hij gewond... in gevaar... och neen, hij had immers beloofd voorzichtig te zullen wezen!

„Juffrouw," riep zij, „wat zijn de laatste berichten uit Lombok, is de Javabode daar?"

„Er... er staan geen berichten in, vandaag," antwoordde de verpleegster verward.

De dokter had bevolen de tijding van den overval te verzwijgen; waarvoor zou de zieke zich noodeloos ongerust maken; de namen der gesneuvelde en gewonde officieren waren immers nog niet bekend; de courant moest de verpleegster voortaan maar buiten het bereik van mevrouw houden.

Line was den geheelen nacht slapeloos gebleven; allerlei herinneringen uit haar jeugd doemden op. Zij zag weer die lieve, kleine woning, dien heerlijken tuin, 't priëel waar zij zoo dikwijls met Eduard had zitten keuvelen en mijmeren... goede moeder, die zoo bezorgd was geweest voor haar geluk, toen zij bekende Eduard lief te hebben. Ja gelukkig, in-gelukkig was zij! Wat gevoelde zij zich moede! Dat voortdurend te bed liggen, ja dat alleen en niets anders had haar zoo verzwakt. Was Eduard hier, dan zou zij wel opstaan, hij zou haar dan daarbij kunnen steunen.

Nog geen brief van Eduard!

„Juffrouw, is er geen brief voor mij? Waar is de courant?"

„Er is geen brief voor u gekomen en de courant is nog niet gebracht," veinsde de verpleegster, die blijkbaar verward, doelloos heen en weer liep en ten slotte, voorgevende naar de kinderen te willen omzien, de kamer verliet.

Line had haren angst opgemerkt en vermoedende dat men voor haar iets verborgen wilde houden, richtte zij zich, alle krachten inspannende, op, riep de baboe, die in de kamer was en sprong, op deze steunende, uit bed. Zij ware neergevallen, had de baboe ze niet in de armen opgevangen.

Voorgevende wat in de kamer te willen rondloopen, sleepte zij zich met moeite naar het hoektafeltje; dar lag een pak couranten — o neen, dat waren oude nummers. Rechts en links de oogen gewend, hier en daar gezocht — tevergeefs — de knieën knikten, duizeligheid begon haar te bevangen. Dáár onder de divan zag ze papier, ze bukte — ja, het waren couranten — van de drie laatste dagen. Nauwelijks had zij ze in de hand, of de baboe wilde ze wegrukken, maar Line zeide gebiedend: „laat mij begaan, Mina," liet daarop de meid los, naderde haastig het bed en wierp zich uitgeput daarop neer.

De meid vloog ontsteld de kamer uit, om de verpleegster te roepen.

Line had zich weder opgericht, ontvouwde bevend een der couranten; daar stond met groote letters „*Lombok*". Zij las van den overval — van het geleden verlies — zooveel officieren gesneuveld en gewond — doch geen namen. De andere courant werd zenuwachtig geopend — gezocht naar... daar stond weer Lombok... de namen der gesneuvelden...

„O, groote God! mijn Eduard!" en met een rauwen gil viel zij achterover.

Een half uur daarna — en Line was ook niet meer.

De overgave van de Kaap de Goede Hoop (1795)

door

H. A. RITTER.

—o—

Lord Castlereagh noemde in de bijlage van zijn op 6 Februari 1814 aan Lord Liverpool gerichten brief: de Kaap de Goede Hoop als veroverd „from France and her Allies in the next war",[1]) en dit „veroverd" nu, is geheel bezijden de waarheid. De inbezitneming van de Kaap de Goede Hoop heeft *zich geheel anders* toegedragen.

Op 11 Juni 1795 vertoefde het Hollandsch fregat *Medemblik* aan de Kaap de Goede Hoop — de gewone halte op de lange reis naar Batavia. Het was juist gereed om weer uit te zeilen, toen zeven Engelsche oorlogsschepen ter reede kwamen. De Engelsche vlootvoogd overhandigde toen bij het beleefdheidsbezoek aan kapitein Dekker, de commandant van de *Medemblik*, een brief van Willem V, geadresseerd „aan den commandeerenden officier van 's Lands schepen, zich bevindende aan Kabo de Goede Hoop", gedagteekend uit Kiew den 7 Februari 1795. Die brief luidde:

> *Edele Gestrenge Vroome,*
> *onze lieve Getrouwe!*
>
> Wij hebben nodig geagt U.E. bij dezen aan te schrijven, en te gelasten, om op de reede van Kabo de Goede Hoop en in de Baaij Teals te admitteeren, als schepen van eene Mogendheid, die in vriendschap en alliantie is met Hunne Hoog Mogende, zoodanige scheepen van oorlog en fregatten, of gewapende vaartuigen, die van wegen Zijne Groot Brittannische Majesteit derwaarts worden gezonden, om voor te komen dat die Colonie door de Franschen worden geïnvadeert, en zal U.E. zich hebben te stellen onder de orders van den Commandeerenden Officier der voorschrevene schepen, zo hij ouder of hoger in rang is als U.E., en zig niet hebben te opponeeren, ingeval hij eenige troupen aan land wil zetten, tot bezetting der Forten.
>
> Waarmede, Edele, Gestrenge, Vroome, onze lieve Getrouwe, Wij U.E. beveelen in Gods Heilige protectie,
>
> U.E. Goede Vriend,
>
> *Willem Pr. v. Oranje.*

Bijna tegelijk ontving de Resideerende Commissaris te Kaapstad, J. A. Sluijsken, van den Engelschen Zeevoogd een brief, mede van den Prins, van ongeveer denzelfden inhoud. En een paar dagen later een, waarin de Engelsche Generaal-Majoor J. H. Craig, die zich aan boord van de Engelsche vloot bevond, het Kaapsche Bestuur uitnoodigde om zich te stellen „onder de protectie van Groot-Brittannië, totdat er een generale bevrediging der onlusten in Europa plaats vindt, en tot dat door „Gods goedheid, de oude en wettige constitutie „van het Bestuur der Vereenigde staten hersteld „zijnde, zijne Majesteit zich in staat zal bevinden, „om hetzelve aan deszelfs rechtmatige en wettige „Eigenaar wederom te kunnen geven."

Tot eer van het toenmalig bestuur, dacht niemand er aan deze order van den, op 20 Januari 1795 naar Engeland gevluchten, Prins gevolg te geven. Met eenparige stemmen besloot de Raad van Hooge ambtenaren, door Sluysken daartoe bijeengeroepen, het verzoek van de hand te wijzen en indien „door de Engelschen de uitvoering van het geproponeerde met geweld mocht gezocht worden, alsdan geweld met geweld te keer te gaan".

Inmiddels had de *Medemblik* verlof bekomen van de Engelschen om naar Batavia te zeilen, „mits geen Fransche Havens aandoende", om het nieuws bekend te maken. Wat geschiedde. Men was te Batavia echter al eenigszins voorbereid. Op 10 October 1794 had de Regeering te Batavia, die feitelijk berustte in handen van de Generale Commissie in 1791 ingesteld voor een onderzoek naar den toestand van onze Oost-Indische bezittingen, een brief ontvangen van Mr. Guepin, advocaat der Compagnie, waarin de zorgelijke toestand der Republiek tegenover Frankrijk werd uiteengezet en werd aanbevolen „zoo aan de Kaap als in Indien, zorgvuldig op hoede te zijn om door geen Europeesche vijand, *wie het ook zoude mogen wezen* [2]) te worden overvallen".

De beide Commissarissen-Generaal besloten, evenals aan de Kaap geschied was, geen wettig gezag toe te kennen aan de aanmaning van den uitgeweken Prins. Op 10 Aug. (1795) luidt het in hun besluit:

> Nergens blijkt van eenige qualificatie van den wettigen Souverein op Zijne Doorluchtige Hoogheid om zoodanige orders, en dat wel buiten de Republiek, uit een vreemd land, te expedieeren als Hoogstdeszelfs aanschrijvingen aan het Gouvernement van Kabo de Goede Hoop en de Commandeerende Officieren van 's Lands schepen, gedateerd Kew in Engeland, vervalten, weshalve die, en alle andere soortgelijke lastgevingen, niet voldoende zijn om hen, aan wie de bewaring en de veiligheid van 's Compagnies bezittingen is toevertrouwd, te ontslaan van de op hen rustende verplichting tot het observeeren, zooveel mogelijk, van den last van Hunne Hoog Mogenden van den 5 Maart 1789 om geen oorlogsschepen of gewapende manschappen van vreemde natiën in de Indische etablissementen van de Nederlandsche Compagnie te admitteeren.

De Generale Commissarissen (Mr. Sebastiaan Cornelis Nederburgh en Simon Hendrik Frijkenius) keurden dan ook het gedrag van het Kaapsche Bestuur goed en richtten tot alle Gezagvoerders en Bevelhebbers in Indië een aanmaning om geweld met geweld te keeren: zoowel tegen de Engelschen als tegen andere naties.

Lafhartig was men dus niet. Maar men wist niet dat Willem V *door de Engelschen tot dezen stap*

1) Colenbrander Gedenkstukken. Zevende deel. 48/49.

2) Wij cursiveeren.

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STA

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?" ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

was gedwongen — en dat wel heel spoedig nà zijne aankomst in Engeland.

Het is aan te nemen dat het bericht omtrent deze daad van Willem V in Nederland grooten schrik en ontsteltenis verpreidde. De Hoogleeraren Voorda en Valckenaer spraken van *hoogverraad*. Tegenstanders der Patriotten verklaarden echter dat de aanschrijving moest worden opgevat als een toepassing van art. 6 der alliantie van 1788, dat voorschreef dat Engeland en Nederland elkander onderlinge hulp zouden verleenen bij een aanval door een Europeesche Mogendheid op elkanders koloniën. Het wil ons voorkomen dat dit artikel niet kon worden aangehaald als verontschuldiging, omdat Willem V door zijn vlucht *feitelijk* alle banden met de Regeering had verbroken en dus niet geacht kon worden als Regeeringspersoon op te treden. Bovendien. Frankrijk had nog geen aanval op onze koloniën gedaan en was zeker niet in staat tegen de Engelsche vloot op te treden. Op grond van die aanschrijving vielen ook later (1796) de rijke koloniën Essequebo, Berbice en Demerary *zonder slag of stoot in handen van Engeland.*

Engeland beweerde nu wel later dat het de Kaapkolonie *veroverd* had — maar men kan het feitelijk toch geen verovering noemen, als men met overmacht — zooals 15 September 1795 geschiedde — optreedt tegen een zwak garnizoen, dat door eene opstandige bevolking in zijn bewegingen belemmerd wordt. De *Kaap de Goede Hoop* was eerst vredelievend, daarna gewapend opgeëischt.

Naar onze overtuiging zou een dadelijk ingaan op de „aanschrijving" van Willem V niets gebaat hebben, ten opzichte van de mogelijkheid om die bezitting weer terug te krijgen. Eenzelfde soort aanschrijving had ook voor de kostbare Amerikaansche koloniën gegolden — maar, ondanks het feit, dat daar niet het minste verzet is gepleegd — *kregen wij ze nooit terug.*

Engeland was dus zonder eenige moeite hoegenaamd in het bezit geraakt van de zoo *kostbare kolonie*, die inderdaad voor dit land eene groote aanwinst moet genoemd worden. Wel heeft het in 1802 bij den Vrede van Amiëns beloofd de Kaap de Goede Hoop terug te geven, maar de daarop gevolgde heropening van den oorlog in 1803 deed dat zonder gevolg zijn, en het is bekend dat het die bezitting in 1813 en 1814 niet meer wilde teruggeven. Het was toen meester van den toestand en had de waarde van die Zuidpunt van Afrika ingezien.

Over het geheel heeft Engeland handig gebruik gemaakt van de gelegenheid die, door de Fransche Revolutie en den Napoleontischen tijd geschapen werd om zijn koloniale concurrenten te lijf te gaan. De bedoelde lijst van Castlereagh wijst dat duidelijk aan. Bijna alle koloniën, die niet in Engelsche handen waren, werden van 1795—1813 *ingepikt*, en het heeft zelf uitgemaakt, *wat het beliefde terug te geven*. Zich beroepende op het recht van den oorlog. —

Van Week tot Week.

Dinsdag 30 October tot Zondag 4 November.

Onderscheiding. Bij Kon. Besluit is benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau de hoofdambtenaar 1e klasse bij het Koloniaal etablissement te Amsterdam A. J. Crucq.

De heer Bosscha schenkt wederom een groote som. Bandoeng, 31 Oct. (Aneta).[1]) De heer K. A. R. Bosscha heeft een bedrag van 50.000 gulden beschikbaar gesteld om in de leprozerie van het Leger des Heils te Pelangtoengan patiënten gedurende 3 jaar met licht te doen behandelen. De leiding is opgedragen aan dr. Denis Mulder te Garoet.

Verwoesting door een bandjir. Pekalongan, 31 Oct. (Aneta). Een groote bandjir van de Kali Sragi sloeg een in aanbouw zijnd kunstpark weg en den dam te Gambiro bij het onderdeel van de irrigatiewerken van de suikeronderneming Sragi.

Opening van de Indische luchtlijnen. Batavia, 1 Nov. (Aneta). De lijnen van de Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart Mij. naar Bandoeng en Semarang zijn heden onder zeer groote belangstelling officieel geopend. Redevoeringen werden gehouden door de heeren: Nieuwenhuis, vertegenwoordiger K.N.I.L. Mij., De Iong, directeur van Gouvernementsbedrijven, generaal Snijders, Van Zalinge, voorzitter van de Ned.-Indische Vereeniging voor Luchtvaart en Aler, bestuurder van het vijfde vliegtuig. Ten slotte sprak de Gouverneur-Generaal, die Generaal Snijders dankte voor hetgeen hij in het belang van het vliegwezen gedaan had.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Directeur der Javasche Bank. Tot directeur van de Javasche Bank is benoemd de heer mr. dr. G. G. van Buttingha Wichers, tot dusver adjunct-secretaris van de Nederlandsche Bank, te Amsterdam. De directie van de Javasche Bank zal na het in functie treden van den heer Van Buttingha Wichers uit vier leden bestaan.

Univers. examens. Leiden. Taalkundig candidaatsex. Indologie de heeren R. J. C. Batten en S. van der Bij.

Acie gelijkstelling pensioenen. Het Hoofdbestuur van den Kon. Bond van gep. officieren Bendor heeft zich met een adres tot de Tweede Kamer gewend, beoogende de billijkheid aan te toonen van gelijkstelling der pensioenen van de vóór en na 1920 gepensioneerde Indische militaire landsdienaren. — Op het rekest hetwelk in Indië voor hetzelfde doel circuleert, zijn thans (d.w.z. op 30 Oct., volgens Aneta) reeds 34.150 handteekeningen gesteld.

Brand te Soerabaja. Aneta seint d.d. Soerabaja, 1 Nov.: Hedennacht is brand uitgebroken in het bijkantoor van de O.F.I.L., in welk gebouw ook een Chineesche toko gevestigd is. De filmvoorraad en de geheele toko-inrichting werden een prooi der vlammen. Bij het naspuiten is het lijk van een Chineeschen inwonende aangetroffen.

Ontploffing met ernstige gevolgen. Malang, 2 Nov. (Aneta). In de vuurwerkfabriek te Gadang, van den Chinees Siet Wan Hien, heeft een ontploffing plaats gehad, waarbij tien arbeiders werden gedood. De directeur van Gemeentewerken te Malang, Ir. A. Grünberg, is, toen hij de lijken zag, flauwgevallen en aan hartverlamming overleden.

Kapitein J. P. van Velthuysen †. Op 77-jarigen leeftijd is te 's-Gravenhage overleden de oud-kapitein der artillerie van het O.-I. leger J. P. van Velthuysen.

Mr. J. W. B. Visser †. Te Haarlem is overleden Mr. J. W. B. Visser, oud-lid van den Raad van Justitie te Batavia.

Met pensioen. De majoor der infanterie van het O.-I. leger W. V. Rhemrev zal in December den dienst met pensioen verlaten.

Door koelies vermoord. Blijkens een Aneta-telegr. d.d. Padang, 29 Oct., is de hoofdopziener van de Mijnb. Mij. Aequator D. W. Egert bij Pajakoemboh om onbekende redenen door koelies aangevallen, zwaar gewond en aan zijne wonden overleden. De hr. Egert was reeds jaren bij Aequator werkzaam; hij stond bekend als een kalm mensch.

Burgemeestersbenoemingen. Aneta seinde den 30en Oct. de volgende Burgemeestersbenoemingen: Probolinggo, de hr. F. E. Meyer. — Modjokerto, Mr. L. van Dijk. — Pasoeroean, Mr. H. E. Boissevain. — Madioen, J. Schotman. — Blitar, J. H. Boerstra. — Pekalongan, P. K. W. Lakeman. — Cheribon, J. M. van Oostrom Soede. — Padang, de hr. Ouwerkerk. — Salatiga, Dr. A. L. A. van Unen. — Menado, F. H. van de Wetering. — Tegal, D. J. Spanjaard. — Magelang, Ir. E. A. Voorneman. — Kediri, Mr. L. H. Wennekendonk.

De Voorzitter van den Volksraad. Batavia, 2 November (Aneta). Het Bat. Nieuwsblad meldt, dat de voorzitter van den Volksraad, Mr. Neytzell de Wilde, het voornemen heeft in Mei 1929 af te treden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Bali en zijn Kunst.

I.

In de Indische bladen lezen wij, dat ter gelegenheid van de *pasar malem* te Denpasar een tentoonstelling gehouden werd van Balische kunstnijverheidsartikelen.

Het Ned.-Indische gouvernement steunt de Balische kunst door aan de besten onder de kunstenaars een maandelijksche subsidie te verleenen. Deze gesubsidieerde artisten nemen daarvoor de verplichting op zich, eenige begaafde leerlingen op te leiden. Een deel van het werk dezer leerlingen werd tentoongesteld. Voor de beste werken stelde het gouvernement prijzen beschikbaar.

De tentoonstelling werd gehouden in **het** Openlucht-Museum.[1])

Op de zuidelijke binnenplaats daarvan werd een demonstratie gegeven door houtsnijders, zilver-, goud- en ijzersmeden, wevers, wajangschilders etc. Op het voorplein werden kunstvoorwerpen te koop aangeboden.

De heer *Onwerling*, assistent-resident van Zuid-Bali, opende deze tentoonstelling, welke een nationaal feest was, ter eere van den verjaardag der Koningin, met een kort officieel woord, nadat Controleur *J. H. Boerstra*, als voorzitter van de *Pasar malem*, allen, die aandeel hadden genomen aan de voorbereidende werkzaamheden, dank had betuigd, o.a. den heer *Oltmans*, die, „als de Balische Berlage, met een minimum van middelen, doch met een maximum van toewijding, de *pasar malem* heeft opgebouwd."

Ook de Gouverneur-Generaal heeft tijdens zijn bezoek aan Bali, deze tentoonstelling bezocht. Op zijn tocht daarheen reed Zijne Excellentie door prachtige, te zijner eere opgerichte poorten. Zoo lezen wij o.a.:

„De eerepoort bij Mengwitani was geheel vervaardigd van padi op een bamboe-geraamte, een origineel idee, passend bij dit rijke rijstland.

„Op de grens van de afdeelingen Badoeng en Tabanan was een geweldige eerepoort opgesteld in pyramidevorm en samengesteld van waringinbladeren. Ook dit was een kunststuk in zijn soort."[2])

Aangrijpend is de beschrijving van de groote vergadering, welke den 19den September 's morgens in de Museumzaal plaats vond:

„De middentafels waren weggenomen, terwijl aan het korte einde der zaal een podium was opgericht, waarop de zetels voor den landvoogd en mevrouw de Graeff, den resident en den ass.-resident van Zuid-Bali en de leden van het landvoogdelijk gezelschap waren geplaatst.

Langs de lange zijde van de zaal stonden de ambtenaren districtsgewijs opgesteld.

In het midden van de zaal was een altaar geplaatst, waarachter twee hoofd-*pedanda's* (priesters), die na het binnentreden van den Landvoogd een gebed voor den G.-G. uitspraken, hetgeen ongeveer 5 minuten duurde. Het was een buitengewoon indrukwekkende plechtigheid, welke op alle aanwezigen, ook op den landvoogd zelf, zichtbaar indruk maakte. De entourage werkte hiertoe ook zeer mede. De specifiek Balische bouwstijl van het museum en de zaal, de aankleeding met kleurige Balineesche kains aan de wanden, de talrijke fraaie costuums van de Inlandsche hoofden, het altaar in het midden, dat alles maakte, dat men zich verplaatst waande in een sprookjeswereld.

Toen het gebed beëindigd was, trad onmiddellijk *Tjokorde Rake Soekawati* voor het podium; hij bood den landvoogd en mevrouw de Graeff geschenken aan (een gedreven zilveren bloemenbak in een beschilderde doos) onder het uitspreken eener bloemrijke rede.

Vervolgens trad de stedehouder van Karang-Asem naar voren, om met een kort, doch hartelijk woord namens de regenten van Bangli en Gianjar en hemzelf den landvoogd een groote zilveren schaal aan te bieden.

Als derde spreker bood een lid van den Raad van Kerta te Singaradja in een lange, in het Maleisch uitgesproken rede, namens alle Inlandsche ambtenaren in Bali, den gouverneur-generaal het geschenk van die ambtenaren aan, n.l. een gebeeldhouwd houten scherm *(sampiran)*, vervaardigd door den houtsnijder *Goesti Made Gedeh.*

De G.-G., die zeer geroerd was, bedankte alle sprekers met een handdruk; daarna sprak hij o.a. de volgende woorden:

„Het is een goede en zeer gelukkige gedachte geweest van den resident van Bali en Lombok om deze bijeenkomst te organiseeren, teneinde mij in de gelegenheid te stellen afscheid te nemen van dit eiland en van zijn ambtenaren.

„Ik verzeker u, dat dit afscheid mij zwaar valt en ik spreek hier niet alleen voor mijzelf, doch ook namens mijn vrouw en kinderen en de andere leden van mijn gezelschap.

„Van het begin af aan, dat ik in Indië kwam, nu lange jaren geleden, is het een illusie van mij geweest Bali te bezoeken, doch steeds heeft mij de gelegenheid daartoe ontbroken. En nu ik in een positie ben, mij die gelegenheid zelf te scheppen, heb ik het gedaan.

„En nu pas voel ik en realiseer ik, hoe wee-

1) Helaas staat dit in Balineeschen stijl opgetrokken gebouw anders geheel leeg, terwijl 't toch zoo prachtig kon worden benut voor permanente tentoonstelling, waar ook de toeristen hun inkoopen zouden kunnen doen. — Red.

2) Ook in deze sierkunst zijn de Indonesiërs meesters. Op Java b.v. kan men bij feestelijke gelegenheden soms heele lanen bewonderen, welke fantastisch uit wuivende klapper- en bamboe-bladeren, afgewisseld met smalle kleurige wimpels, zijn opgebouwd. De feestruikers van wilde bloemen, in bamboekokers gestoken, zijn eveneens een typisch. — Red.

moedig de gedachte is, dat practisch en menschelijkerwijs gesproken mijn eerste bezoek aan Bali ook het laatste zal zijn.

„Van den eersten dag af, dat ik voet aan wal op Bali heb gezet, heb ik genoten van al het schoons en moois, dat dit eiland, dat Bali biedt.

„U, Tjokorde Rake, het doet mij aangenaam aan, dat u, die mij in Singaradja een welkomstwoord toeriept, nu hier weer eenige woorden van afscheid hebt gesproken. U, als politiek vertegenwoordiger van dit gewest, kan ik wel zeggen, dat ik pal zal staan voor de belangen van dit geweest, dat ik waken zal voor elke inbreuk op alle mooie gebruiken, welke de bekoring en de eigenaardigheid van dit eiland en het Balische volk uitmaken.

„Mooi werk is hier gedaan en wordt hier nog gedaan. Mooi werk ook wacht u nog. Zooals u bekend zal zijn, zal binnen korten tijd, door de activiteit van Tjokorde Rake in den Volksraad, worden overgegaan tot de oprichting van locale raden op Bali, naar het voorbeeld van den Karang Asem-raad. Er wordt dan een beroep gedaan op de Inlandsche ambtenaren, op hun zelfstandigheid- en verantwoordelijkheidsgevoel. Een beroep wordt ook gedaan op de Europeesche ambtenaren, die moeten beseffen, dat hun rol dan wordt meer een leidende en een adviseerende.

„Ik verlaat dit eiland en u allen met grooten weemoed in het hart. Ik dank u allen hartelijk, hartelijk."

Zooals onze lezers ongetwijfeld weten, heeft deze rede, zelfs hier in Nederland, sommige gemoederen verontrust en heeft de heer Bijleveld, lid van de Staten-Generaal, dienaangaande den Minister van Koloniën vragen gesteld, waarop deze o.m. heeft geantwoord:

„De door den Gouverneur-Generaal gesproken woorden moeten niet worden opgevat, als een door hem aan de bevolking gedane belofte van bescherming tegen de toelating der Christelijke zending op dat eiland. De Landvoogd heeft bij het uitspreken zijner woorden niet speciaal gedacht aan toelating van missie of zending. Hij heeft in de bewuste passage bedoeld uiting te geven aan den wensch der Regeering, om de eigen Balische cultuur — die uiteraard berust op de onder de bevolking nog levende godsdienstige grondslagen — zooveel mogelijk te eerbiedigen en tegen aantasting van buiten te beschermen, waarbij hij ter illustratie zijner bedoeling heeft genoemd de voornemens der Regeering, om de bestuursvoering te herzien door aanpassing aan de oude instellingen, waardoor feitelijk het bestuur wordt gelegd in handen van autonome rechtsgemeenschappen onder volkshoofden met Raden en waardoor de taak van het Europeesch bestuur wordt teruggebracht tot leiding en advies."

Tot bovenbedoelde „Balische Cultuur", mag toch zeker ook de inheemsche volkskunst gerekend worden, welke juist onder de oude volks-instellingen altijd zoozeer heeft gebloeid. Ons wil het daarom eerder voorkomen, dat een en ander aanleiding geeft om aan te dringen op zeer spoedige inwerkingstelling eener doelmatige monumenten-wet in Nederl.-Indië, waar zooveel niet genoeg te waardeeren kunst-uitingen — ook levende volkskunst — dringend om bescherming vragen; niet 't minst in Bali, waar zooals wij nog onlangs weer vernamen, zelfs prachtig gebeeldhouwde deuren uitgebroken en weggevoerd werden, omdat Amerikaansche touristen er grof geld voor boden.

Het wordt dus wel hoog tijd daaraan paal en perk te stellen.

Ook in verband hiermede, willen wij ten slotte nog iets aanhalen uit den laatsten Indischen brief van den ster-correspondent van de „N.R.Crt.", doch dit de volgende week.

(Wordt vervolgd).

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Oostersch probleem.

In „Koloniale Studiën" gaf de heer J. van der Gracht „Een korte analyse van *China's* moeilijkheden". De schrijver laat ons zien, vooral uit mededeelingen van de meest op den voorgrond tredende moderne Chineesche figuren, o.a. dr. Soen Yat Sen en Ho Shih, dat tot dusver alle pogingen tot restauratie van China en van den geest van het volk zijn mislukt. Alle arbeid in dien zin leidde tot wreede ontgoocheling. De hoofdoorzaken der mislukking waren: het te sterke *individualisme*, verband houdend met eene *zedeleer*, welke zich niet voor hervorming in nieuweren zin schijnt te kunnen eigenen, en tevens: de onmogelijkheid om van uit de oude zedeleer de moderne wetenschappelijke ontwikkeling van het Chineesche volk te beginnen. Eerst, zoo zegt men, moet dit volk zich eene geheel andere *levensbeschouwing* eigen maken. Maar tevens blijkt dat dit vrijwel onmogelijk is.

Het *Soer. Hbl.* (24 en 25/9, 3de bl. Z.) is van meening dat het behandelde probleem in zijn ruimsten zin niets meer of minder is dan *het algemeene Oostersche probleem:* Het Westen brengt nieuwe vormen, nieuwe methoden, eene nieuwe levensbeschouwing, en Oostersche volken kunnen deze slechts dàn met succes overnemen en aanwenden tot eigen geluk, wanneer zij geheel afstand hebben gedaan van de levensbeschouwing waarin zij, honderden geslachten achtereen, zijn opgegroeid, en waaraan zij onafscheidelijk vastzitten. De *idealist* zal steeds hopen dat van het geestelijk goede, door het Westen hier gebracht, iets in de Oostersche ziel zal blijven, en dat wij in staat zullen zijn de typisch Oostersche levensbeschouwing om te vormen en te moderniseeren in Westerschen zin. In deze idealisten werkt de geest van *associatie* en *unificatie*. Maar de *practicus* ziet dit visioen: Het Oosten zit, vastgeklonken aan zijn zedeleer en de daarop gebaseerde levensbeschouwing; als wij allen, Menschen, aan den wortel onzer geestelijke herkomst. Wij beschikken niet over de hoogere macht, welke talrijke omstandigheden zou moeten veranderen, waartegenover de mensch niets vermag. Wij peuteren slechts wat aan de oppervlakte, en het meest merkbare resultaat onzer bemoeiingen is de destructie, welke wij aanrichten onder de volken, die wij trachten af te dringen van hun eigen ontwikkelingslijn. Dit zal ons nooit gelukken. Het Oosten, met zijn in hare passiviteit en inertie zoo ontzettend krachtige, reusachtige massa's van honderden millioenen, blijft onveranderd en het toont nu en dan slechts eene rilling van onbehagen. Er is, van ons koloniaal werk, voor zoover dit streeft naar associatie, naar eene vervorming der Oostersche psyche, bijna geen voetstap, die beklijft. Met het Chineesche voorbeeld voor oogen moge de wetenschap van dit alles ons brengen tot groote bescheidenheid, tot eerbiediging van het normale dat wij hier vinden, tot opgeving van den valschen waan dat wij, voorbijgangers van een uur in de historie der Menschheid, Oostersche volken zouden kunnen brengen tot het prijsgeven van hunne levens- en wereldbeschouwing.

De *Deli Crt.* schrijft over „Het nieuwe Indië" (4/10) en „Wat het communisme wil" (6/10), het *Bat. Nwsbl.* over „China, Rusland en Japan" (27/9), *De Loc.* over „Het Kellogg-pact" (26/9, blz. 39 t/m. 42).

De Inheemsche geestesuitingen.

Het verwijt, dat men in Europeesche kringen in Ned.-Indië niet voldoende acht slaat op *de Inheemsche geestesuitingen*, wordt van vele zijden vernomen. Het zijn — constateert *De Loc.* (26 en 27/9, blz. 39 en 3) — niet alleen de vrijzinnigen en de sociaaldemocraten, die zeggen dat Inlandsche verlangens ongenoegzaam worden verhoord, maar recente uitspraken van den Volksraad-praeses en zoo juist weder een vertoog van den heer Crommelin, oudzendingsconsul, laat dit vermaan hooren. De klacht is onverdiend. Wel verre van een spiegel en een klankbord te vormen, die ons het Inlandsche leven *laten zien*, vormen die uitingen veeleer een schutsel, dat ons *belet te zien*. Zij geven beelden van wat in de Inlandsche maatschappij omgaat, maar het zijn verwrongen beelden. Zoo vaak worden met politieke bedoelingen tendentieuze voorstellingen gegeven en juist de ontwikkelden zijn inderdaad zoo ver verwijderd geraakt van hun eigen volk. *De Loc.* ziet het kwaad van dezen dag dan ook eer in de *overschatting* van wat in *vereenigingen*, op *vergaderingen* en in tallooze *krantjes* van Inlandsche zijde tot uiting komt, dan in de beweerde *verontachtzaming*. Een goed wedono en een flink regent geven honderd maal beter weer wat er in het werkelijke volk omgaat, dan dit door steedsche politici en heel of halfintellectueele volksleiders kan geschieden. Voor *De Loc.* is de belangrijke vraag niet, in hoeverre wat normaal in de Inlandsche bladen tot uiting komt, weergeeft wat het volk denkt, — want dat doen zij nog maar in zeer beperkte mate —, doch wèl in hoeverre deze onophoudelijke *klank van vijandigheid* ten slotte tot het volk, dat steeds meer lezen leert, gaat doordringen. Weekbladen van zending en missie laat *De Loc.* buiten beschouwing, zoomede de nuttige organen voor landbouwbevordering, die schrijven over de eekhoornplaag, ratten, muizen en de gewassen des velds. Gelukkig zijn er ook andere kringen.

De *Deli Crt.* (5/10) beveelt aan om niet alléén naar de klachten der ontwikkelden te luisteren, maar ook naar de klachten die de insiders — zij die het vertrouwen der Inlandsche bevolking hebben — hooren wanneer zij zich daar moeite voor geven. De intellectueelen geven de klachten hunner eigen, kleine groep weer. De weelde om deze of wèlke klachten en verlangens ook, te verwaarloozen, kunnen wij ons niet veroorloven, willen wij ons ook niet veroorloven. De verlangens van de groote massa zullen in de practijk van hoogst eenvoudigen aa[rd] en van weinig verscheidenheid zijn. Hun eigen ve[r]trouwde hoofden weten als regel heel goed waar h[et] om gaat: Veiligheid en zekerheid in desa en kam[]poeng, dat is doorgaans hun éérste wensch. Z[oo] weinig mogelijk belasting, hun tweede. Niet las[tig] gevallen met maatregelen — zij het in hun eigen b[e]lang — waarvan zij de strekking niet begrijpen. [In] elk geval moeten al deze klachten en verlangen[s], ook die der goedwillende ontwikkelden, met welw[il]lendheid en begrijpend te gemoet getreden worde[n]. Zooals trouwens onder beschaafde lieden altijd [en] overal gewoonte is geweest. Vooral in een land [als] Indië, met heterogene bevolkingsgroepen, gesch[ei]den door misverstand, verschil van ras en gebr[ek] aan wederzijdsch begrip, is dat dubbel noodig. Va[n] de opruiers, de opstokers, de ontevredenheid-bre[n]gers spreekt de *D. C.* niet.

Het *Soer. Hbl.* bespreekt „De geest in het Lege[r]" (27/9, 3de bl. *Z.;* alles bijeen is de huidige toesta[nd] zeer gunstig) en „De representatie van het B.[B.]" (24/9, 3de bl.; o.m. een pleidooi voor betere h[uis]huizing der onderdistrictshoofden).

De weg van het Westen.

In de naburige *Filippijnen* is een besluit va[n] groote beteekenis genomen (*De Loc.* 26/9, blz. 5[] Supplement „Het verre Oosten, de Pacificlanden [en] Vreemde koloniën"). Tot dusver golden daar [] sterk beperkende bepalingen omtrent *de uitgi[fte] van grond in eigendom en erfpacht.* Practis[ch] maakte dat de stichting van groote ondernemingen met Amerikaansch kapitaal onmogelijk. De nieu[we] gouverneur-generaal heeft daarin verandering g[e]bracht; het feit dat hij dit doen kon zonder ov[er]wegende oppositie der nationalisten, toont aan ho[e] zeer de Filippino's zelf begrijpen dat het weren v[an] *buitenlandsch kapitaal* hun land ging schade[n]. Reeds heeft *Firestone* door die wetten Liberia [ge]kozen boven de Filippijnen; *Ford* trok naar Br[a]zilië, *Goodyear naar Sumatra*. Men ziet nu in h[et] nationalistische kamp wel in, dat deze anti-Ame[ri]kaansche landpolitiek allereerst de Filippijnen z[elf] schade toebracht. Het is dan ook merkwaardig, d[at] diezelfde fout — die in *Ned.-Indië* helaas wel [ge]propageerd wordt — door de Nationalisten, dich[t] bij Europa, *niet* wordt begaan. *Turkije,* stre[ng] nationalistisch, doet alles om het buitenlandsc[h] kapitaal te trekken. Als vrucht van de reis van d[en] vorst Amanoellah, zal de moderniseering van A[f]*ghanistan* volgen, naar Turksch voorbeeld; m[en] gaat radio-stations bouwen, spoorwegen en br[ug]gen; men gaat cultures ondernemen en fabrieke[n] en stuurt op groote schaal jongelieden naar [het] Westen om er te leeren. Dit is *het groote dilem[ma] voor Oostersche volken.* Willen zij regeneratie, [] bloei en opbouw — dan lijken er *twee wegen* te zi[jn], namelijk het Westen te weren en zich te sterk[en] aan de bron der eigen cultuur, dan wel het West[en] binnen te halen en na te volgen, wat dan met ei[gen] cultureele verliezen gepaard gaat. In werkelijkh[eid] is er maar één weg; het is de weg die *Japan* [ge]volgd heeft en die Turkije heeft ingeslagen, *de w[eg] van het Westen.* Ongetwijfeld leidt die tot zek[ere] verliezen aan volksaard en cultuur; men ra[akt] kostbaar oud-bezit kwijt; maar de andere weg vo[ert] niet naar vooruitgang, niet naar vrijheid en n[iet] naar onafhankelijkheid. Dit inzicht, dat tenslo[tte] tot *samenwerking met het Westen* leidt en tòch [tot] eigen nationale versterking, zal geleidelijk ook [el]ders veld winnen; ook in Britsch-Indië.

Wij vestigen de aandacht op: de *Java-Bode* [] en 29/9 „De Inlandsche beweging"; 29/9 „De v[er]kiezing van Dr. Tjipto"), het *Soer Hbl.* (26/9 „[] Br.-Indië") en *De Sum. Post* (6/10 „Imperi[] Zaken").

Korintji na een kwart eeuw.

Den 24sten September werd de 25ste verjaard[ag] herdacht van *de Korintji-expeditie*. Inlandsc[he] hoofden, door ons Bestuur in 1902 naar Korin[tji] gezonden, keerden niet terug; zij bleken vermoo[rd]. Een straf-expeditie werd uitgerust; zij stuitte [op] hevig verzet! Na de onderwerping van Poelau Te[n]gah (10 Aug. 1903) was de tegenstand gebroke[n]. Het *Bat. Nwsbl.* (26/9) vertelt van het feest dat [de] bevolking vierde ter *herdenking van dit feit.* [Ge]heel Korintji was in feeststemming; honderd[en] autobussen brachten de feestvierders aan uit a[lle] oorden. Geheel Soengei Penoeh was versierd m[et] eerepoorten en vlaggen. De aankomst van de mi[li]tairen uit Padang trok enorme belangstelling. [Het] was een indrukwekkend gezicht toen de troep[en] onder kapitein *Van Lingen*, met de muziek voo[rop] de kota binnenmarcheerden, gevolgd door een st[room] van duizenden menschen. Den 24sten Sept. w[erd] een kleurrijke optocht door de bevolking gehoud[en]. Hoofden, geestelijken en vrouwen liepen met ban[nie]ren mee. Op het erf van de controleurswoning ve[r]zamelde men zich. Hadji Djaaris hield een re[de]voering, waarin *hij wees op het groote verschil* [tusschen] *de toestanden voor en na de vestiging van* [het] *Nederlandsche gezag.* De bevolking is *erkentel[ijk] voor de welvaart,* welke gedurende deze kwa[rt] eeuw heeft geheerscht! Spr. verzocht de eventue[el]

onder de bevolking nog heerschende misverstanden weg te nemen. De deelname van de bevolking aan de feesten is zeer oprecht, zeide de spr. nog. Als bewijs van die oprechtheid bood spr. volgens de adat door drie Korintjische vrouwen gedragen presenteerbladen aan, waarop gele ketan-rijst en de gebruikelijke spijzen lagen. Controleur *Goedhart* voerde het woord en dankte voor het betoon van trouw; hij hoopte dat de bevolking nog grooter welvaart tegemoet ging. Den volgenden morgen had de kranslegging plaats op het *Korintji-monument* op de graven der gesneuvelden; de belangstelling was enorm.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (24/9 „Door Noord-N.-Guinea"; 27/9, blz. 1 en 4 „De Molukken", *Dr. R. Broersma*; 28/9, blz. 26 „Pecconina", de eerste electrische theefabriek ter S.W.K.), de *Deli Crt.* (1/10 „In de Bataklanden"; 2 en 3/10 „De Landvoogd en Bali") en het *Soer. Hbl.* (22, 25 en 27/9 „Timor", *Villanus*; 27/9 „Het bezoek van den G.-G. aan Bali"; 26/9 „Woorden van beteekenis").

Het gas humaner.

De Atjehsche tragedie, waarbij tien melaatschen het leven verloren, brengt *De Loc.* (28/9) een denkbeeld in herinnering, dat o.a. door gouverneur *Van der Jagt* in het „Kol. Tijdschrift" besproken werd. Waarom, zoo werd toen gevraagd, worden onze militairen en wordt onze veldpolitie niet voorzien van *een chemisch strijdmiddel, dat aanvallers onschadelijk maakt, zonder te dooden?* Men kan gevallen als dit treurspel van leprozen niet voorkomen; men kan evenmin een waarborg scheppen, dat niet ergens in Indië een goedgeloovig troepje desalieden zich laat misleiden tot daden van verzet. Men kan nog minder verzekeren, dat niet ergens in dit groote Indië onder koelies, onder gestraften, onder krankzinnigen, onder dwangarbeiders of onder de gewone landsbevolking eens menschen te hoop loopen, die in opwinding geraken, door drank of geloofsdrift, echte of vermeende grieven, dan wel door het opzwiepend woord van slechte lieden. Deze dingen zijn niet te voorkomen; zij geschieden zelfs waar overigens volkomen rust heerscht; zij kunnen staatkundig zonder eenige beteekenis zijn — doch verhinderen kan men ze niet. Maar het zou voorzeker te wenschen zijn, zoo dan niet aanstonds de geweren en revolvers moesten spreken. *Thans* is dat onvermijdelijk; thans moet door den politieman, den militair of den bestuursambtenaar, die voor zoo een geval gesteld wordt, de verantwoordelijkheid voor tijdig en doortastend gewapend optreden worden aanvaard. Zoo het mogelijk is diezelfde gezagsdragers te voorzien van een chemisch wapen, dat even snel de aanvallers buiten gevecht stelt, doch dat geen menschen doodt of duurzaam wondt, *moet* dat gebeuren. Hoe eerder van regeeringswege dit onderwerp in studie wordt genomen, hoe beter.

Het *Bat. Nwsbl.* (26, 27 en 28/9) bevat een rapport van een specialen verslaggever over de stakingsrelletjes „In de Bilitonsche mijnen".

Genees- en plantkunde.

Op het vijfde Ned.-Indisch Natuurwetenschappelijk Congres te Soerabaja (*Soer. Hbl.*, 27 en 28/9) hield *Dr. D. de Visser Smits* een algemeene voordracht over *Genees- en Plantkunde.* Het valt op — volgens spr. — dat juist die plantensoorten, welke in mythologie en religie een rol spelen, tevens de oudst bekende geneeskrachtige en diëtische planten zijn. In het geruisch van den Pisangboom verkondigde de Godheid aan Boeddha het Nirwana van rust en zaligheid. In de Lotosbloem stond de wieg van Isis en Osiris. Eik en Lijsterbes maakten den wil der Goden aan de Druïden bekend. Nog steeds zijn genoemde planten in gebruik; de pisang komt in verschillende Inlandsche recepten voor. Gaat men na hoe de geneesheeren in Europa aan hunne plantaardige geneesmiddelen zijn gekomen, dan lijkt het niet onwaarschijnlijk, dat vele door het volk gebruikte kruiden in hun werking bij verschillende ziekten door hen zijn nagegaan en goed bevonden, om daarna onder de meer officieele voorschriften te zijn opgenomen. Ook in Ned.-Indië hebben de geneesheeren van den vroegeren tijd vele Inlandsche middelen onderzocht in hun werking op het menschelijk organisme. Helaas is *het systematisch scheikundig onderzoek naar plantenstoffen* gestaakt en werd het daarmede belaste laboratorium opgeheven. Een geneeskruid-tuin is er in Indië niet. De kennis onder de inheemsche bevolking van de namen der planten en haar geneeskracht wordt gaandeweg minder. De jeugdige Inlander, die Westersch onderwijs genoten heeft, beschouwt de kennis der vaderen als uit den tijd. Van oude Inlanders kan men nog de Inlandsche namen vernemen.

Het *Soer. Hbl.* vertelt voorts van „De 14de Soerabajasche jaarmarkt" (24 t/m. 27/9), „Van oudheden" (22/9, Z.) en van „Prae-historische zaken" (28/9, Z.).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De vrijheid van Indonesië.

Uit een artikel in de *Soeloeh Indonesia Moeda,* het orgaan der Indonesische en Algemeene Studieclubs resp. te Soerabaja en te Bandoeng, van Augustus, getiteld: „Sana-Sini, Gedachten uit de kampoeng", nemen wij het volgende over:

Sini (d.w.z. de inheemschen) wil los van sana (de uitheemschen, i.c. Holland, de Hollanders); sana wil geen scheiding.

Waarom niet?

Omdat, gelijk Sana zich in zenuwachtige dagen heeft laten ontvallen:

1°. Indonesië de kurk is waarop Nederland drijft;

2°. Indonesië verloren, rampspoed geboren (voor Nederland);

3°. Indonesië verloren, Nederland 10de rangs mogendheid;

4°. Enz. enz. enz.

Qua argument zijn deze van 1°. tot en met 4°. uitstekend. In de eerste plaats omdat zij *waar* zijn en omdat men daarmede dus heeft afgerekend met een motiveering van het koloniaal bedrijf uit zedelijke(!) gronden, poging ons beschaving(!) bij te brengen en wat dies meer zij. Laten wij Ethica opbergen: wij winnen er zoo veel eerlijkheid mee!

In een der laatste nummers van de „Haagsche Post" heeft een schrijver gezegd, dat Nederland Indonesië niet kan loslaten, omdat een derde van Neerlands nationaal kapitaal in Indonesië is gestoken en omdat honderdduizenden van Neerlands jongelingschap in Indonesië het dagelijksch brood verdienen . . .

Wij begrijpen deze motiveering . . .

Nu het standpunt van Sini, dat verdediging vindt van diverse leiders van onze volksbeweging.

Sini eischt voor het land op de opbrengsten van het land.

Sini kan niet inzien dat Indonesië in het wereldbestel een philantropische rol dient te vervullen, door een vreemd land (dat Nederland voor Sini is) kunstmatig een plaats te verzekeren, waarop het geen aanspraak kan maken krachtens zijn eigenschappen. Want tenslotte is de rol, vervuld door Nederland in de tegenwoordige wereldhuishouding alleen mogelijk door de honderden van miljoenen die Nederland jaarlijks uit Indonesië trekt.

In de staatkunde past géén philantropie; staatkunde is nuchter egoïsme. En zoo wil Sini aanspraak maken op de miljoenen telkenjare uitgevoerd door en naar Sana.

Ziedaar het conflict.

Is het mogelijk dit conflict bij te leggen?

Voor zooverre dat te zien is: *niet.*

Want het koloniaal probleem *is* nu eenmaal een conflict-probleem. In het koloniaal probleem openbaart zich de belangentegenstelling tusschen Sana en Sini.

Schrijver gaat dan verder door op dit onderwerp en behandelt het argument dat het moederland Indië nog niet aan zichzelf kan overlaten omdat het er nog niet rijp voor is, waarbij hij er het voorbeeld van Japan bij haalt, dat zichzelf rijp en vrij heeft gemaakt door na een conflict met het Westen zich Westersche leermeesters aan te schaffen en deze weer liet vertrekken toen het volleerd was, waarna het een der grootste mogendheden werd. (Schrijver ziet blijkbaar niet in dat zijn vergelijking mank gaat, omdat Japan nu eenmaal geen kolonie was en omdat de aard van het Japansche volk en het peil zijner ontwikkeling zoo geheel verschillend zijn van de Indische. — Red.).

Verder neemt schrijver in beschouwing het argument dat Indië, thans aan zichzelf overgelaten, een chaos zou worden en een kwarteeuw in ontwikkeling zou teruggaan en haalt daarbij aan hetgeen bij de Fransche revolutie, in Rusland en in China gebeurd is (welke vergelijkingen eveneens niet opgaan. — Red.). Dan zinspeelt hij er op dat het voor Nederland maar beter zou zijn zich bijtijds terug te trekken, om een „faillissement" te voorkomen.

Voorts betoogt schrijver, dat een unie tusschen de verschillende volksgroepen van Indië wel degelijk mogelijk is en dat o.a. dank zij het optreden van een Van Heutsz, het besef levendig wordt dat de Indische bevolking een ondeelbare eenheid is.

Schrijver eindigt met de verklaring dat verschillen in cultuur en beschaving, in zeden en gewoonten niet onoverbrugbaar zijn, mits de uitwendige omstandigheden er naar zijn, doch dat verschil in huidskleur niet goed is te maken, op welke manier ook.

In dit verband wijst hij op de natievorming in Amerika uit een conglomeraat van allerlei Europeesche rassen, waarvan echter de negers uitgesloten bleven.

Aan dit z.i. onoverkomelijk obstacle van het verschil in huidskleur wijt schrijver ook het mislukken der pogingen van Douwes Dekker, die blank en bruin te zamen tot één natie heeft willen maken.

Schrijver stelt voor om het saamhoorigheidsgevoel dan maar „bij de bruintjes alleen" wakker te roepen en de blanken en half-blanken bij deze „staatkundige Spielerei" (zooals hij met noemt) buiten beschouwing te laten, al behoeft men hen daarbij niet van zich af te stooten. „Hun numerieke beteekenis is zoo klein . . ." Van de Chineezen verwacht hij een sympathieke houding bij het experiment, wegens hun Oostersch sentiment.

De Hollandsche pers en de G.-G.

Onder dit hoofd wordt in de *Bintang Timoer* van 7 September gewezen op de in „de Java-Bode" en „Het Nieuws" geuite verwijten over het niet bezoeken der Europeesche stands op de jaarmarkt (Pasar Gambir) door den Gouverneur-Generaal. De redactie lacht wat om dit bewijs van de dunheid der beschaving van de Europeanen; een Oosterling zou er niet allerlei onmogelijke dingen bij halen als hij het niet eens was met een ander. Nu worden alle gangen van den G.G. nagegaan en wordt het geringste iets aangegrepen om zinspelingen te kunnen maken op den naam en de positie van een Hollander die duizendmaal hooger staat en vertegenwoordiger is van Nederlands vorstin. De menschen van de rechtsche pers willen dat men eerbied verschuldigd is aan Hollandsche vrouwen met halfopen kleeding, Generaal Swart maakt zich boos over een bediende die onder de tafel kijkt, de menschen van de „Java-Bode" zijn kwaad op de taxichauffeurs die via een spiegeltje naar de korte rokken van passagiers kijken en Kawee (K. Wybrands) is boos op een chauffeur die „verrek" zegt tegen een mevrouw die minder betaalt dan een Chineesche njonja. Maar die heeren van de Hollandsche pers geven een demonstratie van de wijze waarop men een vertegenwoordiger der Koningin eerbied bewijzen moet. De leer is wel fraai, maar laat men dan consequent blijven als een Inlander maar een tiende zegt van wat zij zeggen en laat men dan niet dadelijk roepen om de galg en om Digoel.

Japansche concurrentie.

Het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* van 25 Augustus zegt dat volgens een telegram, de Japanners pogingen in het werk willen stellen om den tusschenhandel aan de Chineezen te ontnemen door zelf kleine toko's te openen. Daarvoor willen zij subsidie aan de Japansche regeering vragen, een bewijs dat zij zelf beseffen met eigen krachten geen kans te zien om de Chineezen te verdringen. Door de regeeringshulp zal hun „handel" dan een half politiek karakter krijgen en zullen hun „belangen" in Indonesië steeds grooter worden, zooals in Mandsjoerije en als „belangen" eenmaal groot zijn geworden is het niet onmogelijk dat zij ook hier de Mandsjoerije-politiek herhalen. Daarom moeten alle bevolkingsgroepen hier de actie der Japanners in het oog houden en vooral de Chineezen moeten zich voorbereiden om de Japansche concurrentie met alle kracht het hoofd te bieden. Hoe gevaarlijk het is als de Japanners groote belangen in een ander land hebben, blijkt uit het bericht over het weer opstaan van Chang Chung Chang, die zeker door de Japanners daartoe werd aangemoedigd.

Wat zij in China durfden doen, zullen zij zeker in andere landen, die niet veel kanonnen hebben, ook durven.

„Colijniale" politiek.

De medewerker van de Indon.-nationalistische *Matahari Indonesia* in Midden-Java geeft in 't blad van 24 September eene beschouwing over een eventueele benoeming van den heer Colijn tot Gouverneur-Generaal. Hij zou die een groot gevaar achten en wijst er op hoe de heer Colijn zich een Inlandervijand heeft getoond en met de zijnen tegen de politiek van dezen Landvoogd is: hij liet zich alleen tot de z.g. Inlandsche meerderheid overhalen door de belofte van behoud der poenale sanctie, dwangbuis voor den Inlander.

Suriname.

Wij moeten nog eens terugkomen op het artikel van den heer J. Sibinga Mulder *„Suriname, de bloedverwant in nood!"* in *„De Indische Mercuur"* van 3 October. De heer S. M. schrijft daarin:

„Dat laatste bezwaar [de hoeveelheid arbeid die moet worden verricht] weegt nog sterker voor de suikerrietcultuur, die tevens nog een zeer groot kapitaal vereischt voor fabriek en riettransportmiddelen. Ik heb daarnaar indertijd een onderzoek ingesteld en ben tot de overtuiging gekomen, dat het oprichten van nieuwe rietsuikerondernemingen in Suriname niet verantwoord was. Ik ben met groote belangstelling den gang van zaken in Suriname en ook van de rietsuikerindustrie blijven volgen en mijn meening is niet veranderd."

In ons nummer van 18 Oct. wezen wij hiertegenover reeds op de meening van Prof. Went en van den heer Pyttersen.

In het *„Verslag van bestuur en staat van Suri-*

name 1927" vinden wij nu de volgende mededeeling:

„Er bestond een sterke drang tot uitbreiding van die cultuur [de koffiecultuur, n.l.]

„Ditzelfde was waar te nemen ten aanzien van de *suiker*cultuur. Deskundigen waren optimist omtrent de mogelijkheid om door selectie en intensieve cultuur de rietopbrengst per akker belangrijk op te voeren en waren de meening toegedaan, dat bij een behoorlijk ingericht bedrijf, de kostprijs per ton in Suriname niet alleen gelijk, maar zelfs belangrijk minder kon zijn dan die op Java. Eene toeneming van de suikerproductie zou reeds in de eerstvolgende jaren mogen worden verwacht."

In hetzelfde verslag lezen wij:

„Voor eene hervatting van de *rubber*cultuur bleef belangstelling bestaan. De strijdvraag, in hoever die cultuur levensvatbaarheid heeft voor Suriname, was nog niet opgelost. *Dr. Stahel*, directeur van het landbouwproefstation, was van oordeel, dat in een smalle strook aan de kust dit gewas wellicht zou kunnen aarden."

Wij wagen het hierin met Dr. Stahel van meening te verschillen. De cultuur moet o.i. geschieden op de lichtere, goed doorlaatbare, hoogere gronden.

Volgens „*The British Guiana Handbook 1922*" heeft het gouvernement — overtuigd van de geschiktheid van groote uitgestrektheden in de kolonie voor de rubbercultuur — in verschillende districten proefaanplantingen gedaan. „The experiments so far have demonstrated that the true Para rubber (*Hevea brasiliensis*) grows vigourously almast in every situation in which they have been tried, *outside the flat coastal region*."

Ook op de suikerplantages in de lage kuststreek had men rubber aangeplant.

Het „Handbook" deelt verder het volgende mede: „The area under rubber cultivation is decreasing owing to a serious outbreak of the South American leaf disease which made its appearance in 1909; this, coupled with the low prices of recent years, has given the industry a serious setback."

Er is niet vermeld hoe de boomen „*outside the flat coastal region*" zich hebben gehouden en latere bronnen kunnen wij op het oogenblik niet raadplegen.

Van welke eigenaardige omstandigheden het gelukken van een cultuur soms kan afhangen blijkt uit een mededeeling van Dr. van Blankensteijn in zijn brief uit Djombang (Soemba) in de N. R. Ct. van 17 October (Bijblad):

„Het kweeken der jonge boomen heeft veel moeilijkheden veroorzaakt. Het lukte eerst niet, den sandelboom uit zaad te laten opgroeien. Een houtvester heeft ten slotte ontdekt, dat de jonge sandelspruit in haar prille jeugd den wortel van een andere plant noodig heeft om daarop te parasiteeren. Sedert men dat weet, heeft men met den aanplant geen last meer."

Maar Suriname heeft geen houtvester meer. Die er was heeft men naar Oost-Indië laten vertrekken, waar hij, naar wij vernemen, een groot aandeel heeft in de ontwikkeling van een nieuwe cultuur, die van den terpentijnhoudenden boom, de Pinus Merkusii, in de Gajoelanden.

* * *

Bij resolutie van den gouverneur zijn vijf prijzen van honderd en vijf prijzen van vijftig gulden uitgeloofd voor de beste in te zenden rijstmonsters, geschikt voor uitvoer.

De bedoeling is om machinaal gepelde monsters rijst te verkrijgen, geschikt voor de buitenlandsche markt en gegevens te verkrijgen betreffende de geschiktheid van de bestaande rijstpellerijen voor de bewerking van dergelijke rijst.

* * *

Bestemd voor den dienst in Suriname: Dr. J. W. Jenny Weijerman, opdracht verband houdende met het tot stand brengen van een drinkwaterleiding voor Paramaribo, Goes; J. Blokland, boormeester bij de waterleiding te Paramaribo, Giessendam.

* * *

„*Het Volk*" van 30 Oct. schrijft:

„Vanwege het Departement van Koloniën deelt men ons mede, dat er in December vier weldadigheidszegels zullen verschijnen, waarvan de meeropbrengst komt ten bate van de „Gouverneur van Heemstra-Stichting", een door den onlangs afgetreden gouverneur Van Heemstra in het leven geroepen stichting ter bestrijding van de Surinaamsche volksziekten. Het ontwerp der zegels is van A. van der Vossen te Haarlem, het formaat 25 bij 30 m.M.

De waarden zijn: 1½ + 1½ cent, korenbloemblauw, 2 + 2 cent smaragdgroen, 5 + 3 cent donkerpaars, 7½ + 2½ cent oranjerood."

Afbeeldingen van den 2 cents zegel vonden wij in „*De Telegraaf*", „*Het Volk*" en „*Het Vaderland*".

* * *

„*De Telegraaf*" van 27 Oct. schrijft:

De Tweede Kamer heeft gisteren zonder hoofdelijke stemming aangenomen het wetsontwerp tot opheffing van de op Surinaamsche landbouwondernemingen rustende schuldplichtigheid, krachtens art. 1 der wet van 15 Juli 1912, houdende kwijtschelding van de uitstaande vorderingen der kolonie Suriname wegens verleende voorschotten voor de uitoefening van de bacovencultuur en van de daarop verschenen rente. Door de opheffing van deze schuldplichtigheid wordt prijs gegeven een landsinkomste van ongeveer *f* 10.000 per jaar.

* * *

Men schrijft uit Hamburg aan de N. R. Ct. van 1 Nov. Ochtenblad C:

„Op uitnoodiging van de inspectie voor het schoolwezen heeft Dr. van den Helm uit Zeist gisterenavond te Hamburg een druk bezochte causerie over Suriname gehouden, die zeer veel bijval vond.

Juist doordat deze kolonie zoo weinig bekend is, bestond hiervoor begrijpelijkerwijs veel belangstelling. De spreker, die door eigen aanschouwing over uitstekend materiaal beschikt, gaf van de bezitneming door onze voorouders af tot op den huidigen dag een duidelijk beeld van het ontstaan en de vooruitgang van deze tropische landstreek, terwijl een prachtige serie lantaarnplaatjes een aanschouwelijke voorstelling van het gesprokene gaf.

Zonder twijfel zal eene herhaling van deze belangwekkende voordracht ten zeerste worden toegejuicht, doch het zou dan gewenscht zijn, indien de heer van der Helm vooral in de improvisatie aan eene juiste en vlottere vertolking in het Duitsch wat meer de aandacht wilde schenken. Daardoor zou de waarde van de voordracht belangrijk winnen."

* * *

Onder „Genootschapszaken" in de November-aflevering van het „*Tijdschr. v. h. Kon. Nederl. Aardr. Genootschap*" vinden wij als ingekomen vermeld een verslag van Pater Ahlbrinck over zijn tochten in Suriname. Voorts een verzoek van het Algemeen Nederl. Verbond om o.m. mede te willen werken tot het houden van lezingen betreffende onze koloniën.

Ook was ingekomen een brief van den heer De Goeje met de vraag of er ook gewerkt wordt om van de expeditie Stahel een reisverslag uit te geven. Na eenige discussie werd besloten de dissertatie van den heer IJzerman af te wachten, die den tocht medemaakte.

De lezing van het in de afl. opgenomen verslag van de voordracht van Prof. dr. L. P. le Cosquino de Bussy, directeur v. h. Handelsmuseum v. h. Koloniaal Instituut over „*Nederlandsch-Indische cultures in opkomst en in daling*", deed de vraag in ons opkomen: „wanneer zal Prof. de Bussy ook een studiereis naar Suriname maken?"

* * *

Ons wordt toegezonden een proefnummer van „*Eigen Volk*", Algemeen Tijdschrift voor Volkskunde (folklore) en Dialect voor Nederland, Oost- en West-Indië, Vlaanderen, Zuid-Afrika en Noord-Amerika. Uitg. Comp. „De Branding", de Bilt (Utr.). Daarin het eerste deel van een artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz „*Een bijdrage tot de verklaring van de namen Suriname en Paramaribo.*"

Van dezelfde hand in „*De Indische Verlofganger*" van 2 November een artikel „*Patriotten en Prinsgezinden van Demarara*".

* * *

Verbetering: In ons vorig nummer twee zinstorende drukfouten:

blz. 526, 1e kolom in het midden: „geëxploiteerd"; te lezen: „geëxploreerd".

Iets lager: „gronddistrict"; te lezen „grensdistrict".

Verder leze men: „Ma Kankantrie".

Curaçao,

De nieuwe Gouverneur.

„Eindelijk!" zal wel de eerste uitroep van velen geweest zijn, die verleden week Maandagavond de benoeming van den heer Ir. L. A. Fruytier in de krant lazen. Bijna drie maanden is naar een nieuwen gouverneur gezocht. Voor zoover wij weten, is er al dien tijd van de gedane pogingen buiten den kring der meest-ingewijden niets uitgelekt. Van veel invloed daarbij is natuurlijk geweest, dat een benoeming als deze nog altijd niet de noodige publieke belangstelling heeft. Wat er verteld werd waren ten deele praatjes, zelfs niet uit een journalistieken duim gezogen. Van Curaçao kwam het bericht, dat de heer Feber was afgekeurd en dat Mr. Van Haaren bedankt had, omdat hij met gouverneur Ruigers zoo goed kon opschieten. Wel is waar, dat op Curaçao een adres aan de Koningin ten gunste van oud-gouverneur Helfrich is rondgegaan en druk geteekend. Als blijk van waardeering zijner verdiensten ginds zal dit den heer Helfrich goed gedaan hebben.

De bladen hebben bericht, dat de heer Fruytier bijna 47 jaar oud is, en met een onderbreking van drie jaar van 1910 af bij de arbeidsinspectie is werkzaam geweest. Van 1922 tot 1925 was hij R. K. Tweede-Kamerlid. Tegenover Curaçao staat Ir. Fruytier als blank papier. Hij is geroemd als een bekwaam man, beschaafd en tactisch. Op grond van dit laatste nemen wij aan, dat hij in zijn onderhoud met den Groningschen correspondent van het *Handelsblad* dan ook wel niet zal gezegd hebben, wat men hem heeft laten zeggen, dat de petroleumwinning op Curaçao van het grootste gewicht is.

Gelet op het bovenstaande achten wij deze benoeming een gelukkige, voor zoover daaromtrent van te voren iets gezegd kan worden. Vooral om dat de nieuwe gouverneur tegenover Curaçao staat als een onbeschreven blad.

Niet dat het Curaçaosche vraagstuk zoo eenvoudig is. Wie het gouverneurschap daar gelijk stelt met het burgemeesterschap van een groot dorp in ons land, zooals wij onlangs hoorden zeggen, weet er letterlijk niets van. Men denke alleen maar aan de internationale beteekenis van het gebiedsdeel. En er is zooveel van inwendige aangelegenheid, dat allesbehalve eenvoudig is.

Wij hooren, dat misschien nog dit jaar de nieuwe gouverneur zal vertrekken. Dan wordt de tijd van voorbereiding wel kort. Nu is het waar, dat er ginds aangepakt moet worden; dat er als het ware op daden gewacht wordt, maar het is de vraag, of de schade van langer uitstel niet opgeheven zal worden door het voordeel van deugdelijke voorbereiding, die ten deele hier moet geschieden.

Belangrijke dingen wachten op afdoening. In zooverre zijn de omstandigheden den nieuwen gouverneur niet gunstig, dat zoo veel op eens komt. Buiten een tweetal Amsterdamsche redactiebureaux heeft het beleid der laatste jaren weinig of geen verdediging gevonden. Wat „de haven" betreft moet bijna alles nog gedaan worden: de outilleering, de oeververbinding, scheepvaartwetgeving, de quarantaine; ieder van die is een vraagstuk op zichzelf. Men heeft het belastingstelsel en de uitvoering daarvan, die bij toenemenden bloei een achteruitgang der inkomstenbelasting toelaat. Men heeft den openbaren gezondheidsdienst, waaromtrent de droevigste dingen gezegd worden; volksbelangen als het arbeids- en het arbeidersvraagstuk, de volkshuisvesting, de bestrijding van het drankmisbruik. Maar wat zullen wij meer gaan noemen? Zoo langzamerhand is alles in een toestand gekomen, die grondig bekeken moet worden en als het ware opnieuw geregeld. Slechts het uiterst moeilijke vraagstuk der bovenwindsche eilanden roeren wij nog met een enkel woord aan. De abandonneering is nog geen feit en het is te wenschen, dat de nieuwe gouverneur zich eerst nog eens de vraag stelle, of de afschaffing der belastingen nu hèt middel kan zijn, om deze eilanden te helpen. Het ligt in den aard der zaak, dat de heer Fruytier verbinding zoekt met den voorganger van den laatsten gouverneur, van wien hij nog zooveel plannen vinden zal, de meest urgente vraagstukken rakende, maar in het bijzonder zouden wij dit wenschen ten opzichte van de economische verheffing der bovenwindsche eilanden. Wij kunnen niet beoordeelen, of gouverneur Helfrich's voorstellen kans van slagen hadden, maar zij zijn een zeer ontijdigen en onverdienden dood gestorven.

Zal Ir. Fruytier beleven in zijn gouverneursloopbaan, wat Mr. Brantjes bij zijn optreden reeds voor de zijne heeft weggelegd gedacht: de herziening der staatsinrichting? Maar ook zonder die is het „parlementaire" vraagstuk er een van het uiterste belang, nu de verhouding van gouverneur tot Kolonialen Raad, die van Curaçao tot Nederland

door de sluitende begrooting een geheel anderen aanblik gekregen heeft.

Het zal ons een verkwikking zijn, als wij over het verleden nu verder zwijgen mogen. Gouverneur Fruytier heeten wij hartelijk welkom. De belangen van land en volk, ook die van Nederland ginds, binden wij hem op het hart. Voor iemand met werklust en krachtige hand is in het bestuur van Curaçao voldoening te vinden. Die wenschen wij hem toe, reeds gedurende zijn bewind, dat onder Gods zegen moge strekken tot heil van Curaçao.

Gezaghebber van Aruba.

Het *Alg. Handelsblad* meldt:

„Bestemd voor den dienst in Curaçao: I. Wagemaker, gezagh. van Aruba, Tiel."

Naar wij vernemen is de heer Wagemaker een Indisch bestuursambtenaar, die nog onder den oud-gouverneur van Curaçao, den heer Helfrich, in Benkoelen is werkzaam geweest.

Album Curaçao.

De N.V. Algemeene Importboekhandel I. W. F. Ruyter, in Amsterdam, Oost-Indië en op Curaçao gevestigd, heeft een fraai platenalbum met 48 foto's keurig uitgevoerd, het licht doen zien. Het zijn in kleiner formaat de foto's, die op de Ita te zien zijn geweest. Jammer vinden wij, dat de oude Van den Brandhof-brug er nog zoo goed op staat. Wij twijfelen er niet aan of hier en op Curaçao zal dit album zijn weg wel vinden.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde kerk:

Ondertrouw 8, trouw 24 September 1786.

J. H. de L., I M.; oud 47 jaar, van de Hervormde Religie, alhier geboren, en Planter, tot het trouwen gecondemneerd door een sententie van den Raad van Curassau geveld den 9n October 1778 en geconfirmeerd door die van H. H. M. de Heeren Staten Generaal der zeven Vereenigde Gewesten, geslagen den 19n December 1785

en A. B. A., I. D.; oud 26 jaar, mede van de Geformeerde confessie en alhier geboren.

N.B. Bruid heeft gesolliciteerd wegens weigering van den Bruidegom, door den deurwaarder en bode; in zijnen naam getrouwd te worden. Zulks door den Raad geaccordeerd; dan deze tot betere gedagten komende, heeft op zijn request, zelfs in persoon den egt te doen aanteekenen en solemniseeren. Fiat, deswegen; welke Papieren ons behoorlijk zijn vertoond geworden.

Q. T.
SPORON, Predikant."

Uit den Verren Vreemde.

Syrië, Fransch mandaad-gebied.

Frankrijk beleeft geen genoegen van zijn mandaat over Syrië. De Volkenbond beleeft geen genoegen van zijn aan Frankrijk verleend mandaat. Kan Frankrijk wijzen op enkele koloniale figuren, die voor de voldoening van een belangrijke opdracht vele jaren achtereen ergens de teugels in handen gehouden hebben, in 't algemeen zondigt Frankrijk door te veelvuldige afwisseling en verwisseling van bestuurders over zijn overzeesche gebieden. Hierdoor moet het veel meer bekwame mannen trachten te vinden, dan het geval is daar waar hooge titularissen voor vele jaren benoemd worden, maar aangezien het aantal der voor zóó uitstekende posten geschikten nergens groot is, sluit in dat aflossingssysteem na korten termijn al van zelf de kans opgesloten van ook minder bekwamen in aanmerking te zien komen. De inderdaad eerste-rangs-bestuurders vinden hierdoor bij hun optreden een verknoeide zaak te beredderen, en worden, hiermede ternauwernood op dreef, vervangen door een opvolger, die minder bekwaam hun werk weer gaat bederven of die, ook knap en kundig, toch over menige aangelegenheid een andere opvatting heeft, en dus ook aan 't afbreken gaat. Een andere karaktertrek van de Fransche politiek t.o.z. van het bestuur van de verre landen, ook die met het verschijnsel der veelvuldige personsverandering in nauw verband staat, is de invloed van de partijbemoeienissen te Parijs. Deze laat zich gelden bij de keuze van de hooge dignitarissen. Zij laat zich gelden in den vorm van kritiek op het koloniaal beleid. Zij geeft den gouverneur-generaal, of hoogen Franschen commissaris een stil partij-mandaat mee, waardoor hij zich vaak meer gebonden acht dan door zijn officieele instructie, en zij doet hem handelen onder de controle niet alleen van de eigen partij, maar ook van de anders gekleurden, die elk zijner daden wegen en toetsen.

Nieuw Frankrijk leert ten deze niet veel van Oud Frankrijk. Syrië is er ten bewijze. Een mandaatgebied is geen kolonie, maar volgens de moderne opvatting heeft het Westersch land dat koloniën in andere werelddeelen heeft, deze toch ook te beschouwen als pupillen, waarover de historie het de voogdij, met vruchtgebruik, heeft gegeven, ter opvoeding tot zelfstandigheid en vrijheid, die elk sterk geworden volk zich als ideaal mag stellen. Zoo verliest de tegenstelling „mandaat en kolonie" aan scherpte.

Bij de vredesregelingen, die den grooten oorlog besloten, werden de voormalige Duitsche koloniën en eenige gebieden, die onder de Turksche vlag gestaan hadden, tot niemand's land verklaard; hun werd in de toekomst zelfstandigheid toegedacht, maar om hen hiervoor rijp te maken werden zij onder voogdij gesteld van een land, dat hiertoe mandaat ontving van den Volkenbond. Naar gelang zij geacht werden de mogelijkheid tot onafhankelijk zelfbestuur meer of minder nabij te zijn, werden zij onderscheiden in drie graden (A, B en C).

Er was, onder hen, die tot de overwinnende partij in den met zooveel inspanning volbrachten strijd behoorden, groote animo voor enkelen ervan; voor andere ervan was 't daarentegen moeilijk een liefhebber te vinden.

Wat Syrië, 't bekende voormalige Ottomaansche buitengewest, betreft, behoefde echter niet gedongen te worden. Frankrijk kon met oude historische en economische argumenten spreken. Daar het mandaat eigenlijk een voortgezette traditie zou worden, verwachtte iedereen er niets dan goed van. Frankrijk beschouwde deze toewijzing als een vogel in de hand, van meer waarde dan menige Versailles-vogel in de lucht.

Syrië heeft alle verwachtingen beschaamd. Instede van zich geduldig te voegen naar den raad en de opvoedingsmethode van Frankrijk, om zoodoende het bewijs zijner mondigheid, naar Volkenbondsopvattingen te leveren, verklaart het zich — althans de nationalistische voormannen — rijp om op eigen gezag en onder eigen verantwoordelijkheid zijn eigen staatsaangelegenheden, zoo naar binnen als naar buiten, te regelen en af te doen.

De Volkenbond en Frankrijk deelen dit inzicht niet, volgens hen vertegenwoordigt de opvatting van de extremistische drijvers ook geenszins de meening van bezadigd en verstandig Syrië. De tegenstelling heeft zich, nu al tien jaar lang, in elken denkbaren vorm gezet en geuit. Er is gepraat, onderhandeld, minzaam en kras, er is gedacht aan invloed van buiten, zoo van Angora, als van Moskou, ook van Berlijn, er is gevochten, tot onderdrukken van verzet, tot verweer, in formeelen krijgstocht, gevochten met afwisselend succes, zoodat ook van Fransche zijde benauwende oogenblikken, nederlagen met groote verliezen eerst te verbergen, daarna te bekennen zijn geweest. De Hooge Commissarissen hebben elkander in groot aantal opgevolgd. Ging 't niet naar wensch, dan werd in Parijs afgedongen op 't stelsel; ging 't goed, dan werd in Parijs afgedongen op de middelen; Parijs luisterde telkens en telkens weer naar den stuurman aan den wal, die zoo precies wist wat in Syrië verkeerd gedaan werd. Doorgaans kwam de Hooge Commissaris dan even naar Parijs — om niet meer naar Syrië terug te keeren, of hij werd teruggeroepen met een prijsje voor 't in korten tijd „bereikte".

In het heden is het nog niets beter, nog niet anders gesteld. De Hooge Commissaris, de heer Henry Ponsot, is sedert Juni met verlof te Parijs, zonder dat in zijn ontslag of vervanging is voorzien of dat van zijn terugkeer sprake is. En in Syrië is het Fransche prestige minder bevestigd dan ooit.

De extremistische nationalisten hebben in de gebeurtenissen van den laatsten tijd aanmoediging tot volharden gevonden. Zij hebben in de lente van dit jaar inwilliging gekregen van hun lang gestelden eisch: een door het volk gekozen *Constituante*, die een constitutie zou hebben voor te bereiden.

De Hooge Commissaris voor Frankrijk in de Levant, de heer H. Ponsot, en zijn medewerker de heer Maugras, meenden 't nu eens te moeten beproeven met een meegaande houding ten opzichte van de extremisten. 't Is hun vergaan, zooals alle bestuurders die vragen „hoe?", instede van te zeggen „hoe"! Zij hadden niets geleerd van de ondervinding van Westersche bestuurders in Mohamedaansche landen.

De verkiezingen brachten een schitterende overwinning aan de extremisten, die zich bij de gevoerde campagne dankbaar ten opzichte van Frankrijk geuit hadden. De eerste bijeenkomst van de constituante te Damascus, in Juni, zou den heeren Ponsot en Maugras al dadelijk de ontgoocheling brengen. Aan den door den Hoogen Commissaris ter vergadering afgevaardigden gedelegeerde werd de hoorgade eenvoudig ontzegd. Van alle stukken moest de uitdrukking „mandaat", waar deze voorkwam, verdwijnen.

Zij ging over tot het vaststellen van den tekst voor een constitutie, instede van een ontwerp te maken in samenwerking met den mandaathouder.

In Juli werd de heer Ponsot hiermede in kennis gesteld. Hij was terzijde gezet, met de natie-mandataris en met den Volkenbond-mandaatgever.

De constitutie was opgemaakt voor een onafhankelijk Syrië, dat zich uitstrekt van de Taurus tot aan het Kanaal van Suez. Het zoo bedoelde Syrische rijk zou ook Cilicië, Mosoel, de Alaoeïten, Libanon, Djebel, Droese, Transjordanië en Palestina omvatten.

Wat deed de Hooge Fransche Commissaris? Hij schorste de Constituante, verdaagde de bijeenkomst tot 11 November. En — hij reisde af. Hij vertrok naar Parijs.

Wat deed Parijs? Wat deed Frankrijk in Damascus, of wat besliste het ten opzichte van Syrië? Bekend is hieromtrent niets.

En toch heeft de buitenwereld ten deze meer recht en reden volle aandacht aan de zaak te geven, juist omdat het geen kwestie is van zuiver interne Fransche politiek, maar een van volvoering van een Volkenbondsmandaat.

't Is waar, de Volkenbond heeft een speciale commissie voor mandaataangelegenheden, maar deze oordeelt achteraf, zij neigt altijd sterk over tot het: alles weten is alles vergeven, maar daarmede lijkt niet goed te maken dat Frankrijk's politiek in Syrië een zeer bedenkelijk fiasco dreigt te worden. 11 November, men lette op, of tegen dien tijd iets gebeurt!

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

FILMAVOND.

Op Dinsdag 30 Oct. werd het winterseizoen van onze afdeeling geopend met een filmavond, waar werden vertoond de films van de Intern. Vereeniging voor de Rubber en Oliepalm Cultures (de Rubber- en Oliepalmfilms).

De belangstelling voor deze films bleek zeer groot.

Voor den aanvang van deze films werd doel en streven der Vereeniging op het witte doek uiteengezet (een speciaal tekstenfilmpje was daarvoor voor ons door de filmfabriek „Polygoon" te Haarlem vervaardigd).

Dinsdag 11 December a.s. zal voor onze afdeeling spreken de Heer R. M. Noto Soeroto.

De Secretaris,
H. P. DEINUM.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHT MET PRACHT LICHTBEELDEN.

Op *Vrijdag 16 November a.s.*, 's avonds 8 uur, in den grooten Foyer van den Stads-Schouwburg: *Voordracht met Lichtbeelden* door den heer *J. C. Lamster*, conservator van het Museum v. h. Kol. Instituut.

Onderwerp: *„Atjeh vóór en nà de Pacificatie".*

De 2e Secretaris afd. Nijmegen,
E. VERWEIJ MIJAN.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

DE VOORDRACHTSKUNSTENAAR W. NIESTADT.

„De Mare", Orgaan der Volksuniversiteit, meldt, dat het lid van „Oost en West", de heer W. Niestadt, op 20 November e.k. te 3 uur in het Stedelijk Gymnasium aan de Laan van Meerdervoort, Den Haag, het volgend program ten gehoore zal brengen::

Un Soir sous les Tropiques, De Menscheneter, Holland in de rimboe, Holland—Indië-vluchten, Mah Wagroh, Mijn Kokkie en In een Indisch restaurant.

Van de Redactie.

Door afwezigheid van den bewerker bleef in dit nummer het Literatuur-overzicht achterwege.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

L. A. Emanuel, Adm. ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur, Zoeterwoudschesingel 74, Leiden.
Mr. W. F. Prins, Saftlevenstraat 35, Rotterdam;
Mr. J. E. Lijsen, Aardenburg;
Mr. W. F. Bruins Slot, Waddinxveen;
Mr. Th. W. J. M. Fleerkamp, Hooge Woerd 136, Leiden;
Mr. H. Merekens, Kromhout 144, Dordrecht;
Mr. D. P. S. Meerburg, Joh. de Witstraat 42, Leiden;
Mr. G. J. G. B. Pompe, Van Wijckskade 25, Utrecht;
Allen ambt. ter beschikking bij den Belastingdienst.
Mej. J. A. M. Röhner, Gouv.-arts bij den D.V.G., Albert Neuhuijsstraat 6, Utrecht.
Mr. R. H. de Jong, Ambtenaar ter beschikking bij den Belastingdienst; Leidsche Vaart 64, Haarlem.
Mr. L. Nijk, Idem als voren; Boekenrodestraat 1, Haarlem.
E. A. Maenhout, Onderwijzer 2e kl. bij het O. L. O.; Biervliet.
H. Swager, Idem als voren; Ceintuurbaan 260, Amsterdam.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mr. J. Chr. Vunderink, Wnd. Inspecteur v. h. Tucht-, Opvoedings- en Armwezen, Paviljoenslaan 13, Haarlem.
A. J. H. Velnaar, Leeraar a. d. Prins Hendrikschool te Weltevreden, Julianalaan 111, Overveen.
F. J. R. Bakker, Ingenieur 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Lubeckstraat 80, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

L. Gonggrijp, Opperhoutvester bij den dienst van het Boschwezen; Van Bleiswijkstraat 109, 's-Gravenhage.
P. van Werdt, Inspecteur der 1e kl. bij de Arbeidsinspectie voor de Buitengewesten; Jacob Mosselstraat 10, 's-Gravenhage.
L. N. Smits, Directeur der 3e kl. bij de Strafgevangenissen en Huis van Bewaring te Sawah-Loento; Menvelaan 54, Delft.
G. Zomers, Alg. ontvanger 3e kl. bij 's Landskas; Edisonstraat 78, 's-Gravenhage.
Mej. M. F. Hermens, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O.; Schenkkade 223, 's-Gravenhage.
G. J. Wally, Ir. der 2e kl. bij den dienst van het Mijnwezen; Bilderdijklaan 28, Rijswijk (Z.-H.).
W. van der Windt, Scheepsbouwkundig Ingenieur bij het Marine-Etablissement te Soerabaya; Schiedamscheweg 62, Vlaardingen.
P. G. H. v. d. Munckhof, Hoofdagent van Politie der 1e kl. bij de Veldpolitie te Kebajoran; Baarlo, Bong 250a bij Venlo (L.).
L. E. Derx, Assistent-Resident; Rue de Quai 1, Montreux.
J. G. van den Broek, Praktijk-Ingenieur bij den dienst van Toezicht op de Staatsspoor- en Tramwegen; Scholtendijk 49, Oldenzaal.
F. J. G. van Emden, Administrateur bij het Dep. van Financiën; Boomkruiperslaan 7, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

S. Schoggers, Ass.-resident van Hoeloe-Soengei; Rosariumlaan 9 (Villapark Kersbergen) te Zeist.
D. van Leeuwen, Leeraar a. d. H.B.S. te Bandoeng, Weimarstraat 291, 's-Gravenhage.
A. R. de Boer, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisdienst te Pati, Rembrandtlaan 8, Heemstede.
Dr. O. L. E. de Raadt, Wnd. gewestel. Gouv.-arts te Soekaboemi, Hooge Rijndijk 71, Leiden.

Eenige der bijzondere organen van „Oost en West".

—o—

Het *Koloniaal Weekblad* wordt door de Ve niging uitgegeven en verspreid met het doel onbevangen oordeel te geven op cultureel en m schappelijk gebied.

Het *Informatie-Bureau* staat ten dienste van die geneigd zijn een werkkring te zoeken, zich, hunne kinderen of pupillen in Oost- of W Indië. Leider: H. J. A. Raedt van Oldenbarne Oud-Resident, Korte Voorhout 6, Den Haag, T 14519. Bureau van 10 tot 12 uur v.m. en van tot 4 uur n.m.

Door de zorg van dit bureau wordt een boekwerkjes uitgegeven over Staats- en part liere betrekkingen in O.- en W.-Indië, alsm over andere koloniale onderwerpen.

De *Leeszaal* in het gebouw der Vereeni geopend van 10 uur voormidd. tot 4.30 u. na dag voor raadpleging, lezing en inzage van de naamste Oost- en West-Indische maand-, week dagbladen, alsmede tijdschriften, periodieken boekwerken op Koloniaal gebied.

Het *Tehuis voor Indische Studenten* voor landaarden. Directeur J. C Hietink, Oud-Ins teur van het Inlandsch Onderwijs, Prins Mau plein 23, Den Haag. Telefoon 50752.

Het *Tehuis voor Nederl.-Indische bedienden*, naamd „Persinggahan". Directeur: F. de Mun van Boetzelaerlaan 2, Den Haag. Telefoon 50 Voor tijdelijk onderkomen, arbeidsbemiddel hulp en raad.

Het *Centraal-Comité voor Opleiding van Indis Jongelieden*, samenwerkend met de van Gou nementswege ingestelde „Voorlichtingscommis te Batavia. Inlichtingen worden verstrekt door Raadsman voor Studeerenden bij het Minis van Koloniën, L. C. Westenenk, Oud-Lid in Raad van Indië, zoomede door den Directeur het Tehuis voor Indische Studenten voorno (Prins Mauritsplein 23).

De *Commissie voor West-Indië*, onder Voorzi schap van Prof. Dr. Ph. C. Flu, ter voorlichtin maatschappelijk en cultureel gebied; Korte V hout 6, Den Haag, Telefoon 14519.

De *Permanente tentoonstelling* van voortbr selen op het gebied van N.-I. Nijverheid, Ku nijverheid en Huisvlijt, in het perceel „Boea Heulstraat 19, Den Haag, Telefoon 14695.

Pres. de Douair. Jhr. O. van Beresteijn—Tr

Mutatiestaat van 31 Oct. tot 7 November.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

J. Drijvers, Jur. litt. Stud., Oegstgeest, Geversstraat 53c. f 2.50 .... Eigen aanmelding.
Ir. C. Trets, Amersfoort, Prinses Marielaan 18. f 5......
J. van Haselen, Amersfoort, Muurhuizen 11—15. f 5.
W. K. Rutgers, Majoor Mil. Adm., Amersfoort, Prinses Marielaan 9. f 5. } Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
Th. F. F. A. van Loon, Oud-Controleur In-, Uitvoerrechten en Accijnzen, Den Haag, Archimedesstraat 15. f 5.— .... den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt, Den H
Mevr. A. C. Eilerts de Haan-Court, Den Haag, van Aerssenstraat 272. f 5 .... den heer A. F. H. M. v. Wijk Werneke, Den Haag.
A. M. Verhaar, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van Weede van Dijkveldstr. 11. f 5 .... Seretaris Afd. Den Haag.

Afschrijvingen

Dr. H. J. Slijper, Utrecht, Frederik Hendrikstraat 65.

Adresveranderingen

Mr. D. J. W. J. Kluiver, van: Leiden, Rijnsburgerweg 77, naar: de Bilt, Hessenweg 24. f 5.
De Hollandsche Bank voor West-Indië, Amsterdam (C) van: Heerengracht 471, naar: Keizersgracht 255.
E. A. Dikker, van: Amsterdam, Nicolaas Witsenstraat 20, naar: Calcutta, c.o. Nederlandsche Handel Mij.
P. C. Wilod Versprille, Oud Kapitein N.-I. L., van: Velp, Larensteinsche Laan 23, naar: Arnhem, Amsterdamsche Weg 9b.
J. W. Jalink, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Kalianget, naar: Den Haag, van Boetzelaerlaan 89. f 5.
Mr. D. A. de Rooy, van: Weltevreden, Solostraat 10, naar: Den Haag, Lange Houtstraat 2, p. a. Ned.-Ind. Handelsbank.
J. Passchier, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Noordwijk-Binnen naar Groningen, Heerenweg 71. f 5.
O. W. C. G. Geesink, Den Haag, van: Stadhouders 19, naar: Nieuwe Parklaan 82.
Mr. K. E. Breslau, Adm. Ambt. B.B., geplaatst in Gouvernement van Celebes en onderhoorighede
Ds. N. Klaassen, Predikant, geplaatst te Soekaboe
J. Joncquière, Fabricagechef Suikerfabriek, than Djokja.
Ch. E. le Rütte, Gep. Kantoorchef P.T.T., thans te tenzorg, Hotel Plantentuin, Groote Weg 28.
R. J. C. Sneeuwjagt, Civiel Gezaghebber, thans te reli (Molukken).
Mr. Raden Soeparno, thans Buitengewoon Voor Landraad te Djokja.
G. E. Rotgans, Luitenant t/z. 2e kl., van: Vliegka Mok, Texel, naar: Den Helder, Hoofdgracht 54.